

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Redovisningsval i läkemedelsföretag

Hur noterade läkemedelsföretag i Sverige redovisar utgifter för
forskning och utveckling

Kandidatuppsats i företagsekonomi
Externredovisning
Vårterminen 2012
Handledare: Christian Jansson
Författare: Beata Tråcklare
Linnéa Karlström

Sammanfattning

**Examensarbete i företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet,
Externredovisning, Kandidatuppsats, VT 12**

Författare: Beata Tråcklare och Linnéa Karlström

Handledare: Christian Jansson

Titel: Redovisningsval i läkemedelsföretag – Hur noterade läkemedelsföretag i Sverige redovisar utgifter för forskning och utveckling.

Bakgrund och problem: Varje år investeras det stora summor i den forskningsbaserade läkemedelsindustrin. Investeringarna innebär stora risker då det är få läkemedel som genererar tillräckligt stora vinster för att täcka kostnaderna. Sedan år 2005 har svenska koncerner tillämpat IFRS, vilket har medfört större krav på redovisningen av FoU. Valet att aktivera eller kostnadsföra utgifterna för FoU har debatterats mycket och valet påverkar företagets finansiella ställning.

Syfte: Syftet med uppsatsen är att utreda hur redovisningen av FoU och patent ser ut hos läkemedelsföretag i Sverige som använder sig av IAS 38 och hur redovisningsvalen har påverkats av införandet av IFRS.

Avgränsningar: Företag som inte bedriver egen forskning och som saknar patent exkluderas från urvalet. Företag som ej använder sig av IFRS kommer inte att ingå i det slutliga urvalet.

Metod: Information till empirin har samlats in via intervju med två revisorer, en ekonomiansvarig och en FoU-ansvarig. Empirin bygger även på årsredovisningar. I referensramen har relevanta redovisningsstandarder och redovisningsprinciper lyfts fram.

Empiri: Företagen som har studerats i uppsatsen är *AstraZeneca*, *Swedish Orphan Biovitrum*, *Diamyd Medical*, *Karo Bio*, *Orexo* och *Moberg Derma*. Samtliga företag kostnadsför internt upparbetade FoU och internt upparbetade patent. Förvärvade FoU-projekt och förvärvade patent tas av samtliga studerade företag upp som en tillgång. De immateriella tillgångarna varierar i storlek mellan företagen då förvärv sker i olika stor grad.

Slutsats: De studerade företagen ser positivt på att kostnadsföra utgifterna för internt upparbetad FoU löpande. Kostnadsföring anses öka jämförbarheten då aktivering av internt upparbetad FoU anses medföra stora risker och svåra bedömningar. I de studerade artiklarna ses dock en positivare inställning till aktivering. Införandet av IFRS har inte påverkat redovisningen av FoU i någon väsentlig grad. Vad som har påverkats är vilka tilläggsupplysningar som ska inkluderas i de finansiella rapporterna.

Fortsatt forskning: Det skulle vara intressant att studera hur läkemedelsföretag i andra länder som tillämpar IFRS redovisar utgifter för FoU.

Nyckelord: Immateriella tillgångar, IAS 38, FoU, läkemedelsföretag

Ordlista

EFPIA – European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations

FoU- Forskning och utveckling

GAAP- Generally Accepted Accounting Principles

IAS - International Accounting Standard

IASB - International Accounting Standards Board

IFRS - International Financial Reporting Standards

IFRIC - International Financial Reporting Interpretations Committee

LIF- Läkemedelsindustriföreningen

PCT - Patent Cooperation Treaty

RFR - Rådet för Finansiell Rapportering

RR - Redovisningsrådets rekommendation

ÅRL – Årsredovisningslagen

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Problembakgrund	6
1.2 Problemdiskussion	7
1.3 Syfte	7
1.4 Avgränsningar	7
2. Metod	8
2.1 Kvalitativ metod	8
2.2 Urval	8
2.3 Datainsamling	9
2.4 Källkritik	9
3. Referensram	10
3.1 Forskning och utveckling	10
3.2 Patent	11
3.3 Redovisning av FoU	12
3.3.1 IAS 38 Immateriella tillgångar	12
3.3.2 Införandet av IFRS	13
3.4 Redovisningsprinciper	14
3.4.1 Rättvisande bild	14
3.4.2 Försiktighetsprincipen	14
3.4.3 Matchningsprincipen	14
3.4.4 Jämförbarhetsprincipen	14
3.5 Aspekter av redovisningsval	15
4. Empiri	16
4.1 Läkemedelsbranschen	16
4.2 Moberg Derma	18
4.2.1 Företagsfakta	18
4.2.2 FoU och patent	18
4.2.3 Övergången till IFRS	20
4.2.4 Intervju	20
4.3 AstraZeneca	21
4.3.1 Företagsfakta	21
4.3.2 FoU och patent	21
4.3.3 Övergången till IFRS	22
4.3.4 Intervju	22
4.4 Swedish Orphan Biovitrum	23
4.4.1 Företagsfakta	23
4.4.2 FoU och patent	24
4.4.3 Övergången till IFRS	25
4.5 Orexo	25

4.5.1 Företagsfakta	25
4.5.2 FoU och patent.....	25
4.5.3 Övergången till IFRS.....	26
4.6 Diamyd Medical.....	26
4.6.1 Företagsfakta	26
4.6.2 FoU och Patent	26
4.6.3 Övergången till IFRS.....	27
4.7 Karo Bio.....	28
4.7.1 Företagsfakta	28
4.7.2 FoU och patent.....	28
4.7.3 Övergången till IFRS.....	29
4.8 Intervju med revisor på PWC.....	29
4.9 Intervju med revisor på BDO	30
5. Analys	31
5.1 Redovisningsval	31
5.2 Redovisningsprinciper.....	34
6. Slutsats	35
6.1 Förslag till fortsatt forskning.....	35
7. Källförteckning	36
Bilaga 1	41
Bilaga 2	42

1. Inledning

Kapitlet kommer ge en bakgrundsbeskrivning inom ämnet redovisning av forskning och utveckling, FoU. Forskning och utveckling syftar till att finna och utveckla ny kunskap. Därefter diskuteras problemet. Kapitlet avslutas med att presentera uppsatsens syfte och avgränsningar.

1.1 Problembakgrund

Den forskningsbaserade läkemedelsindustrin investerade under 2010 cirka 245 miljarder kronor på FoU i Europa. Av det beloppet investerades cirka sju miljarder i Sverige (EFPIA, 2011). Företag investerar sällan i projekt som kan tros vara ofördelaktiga, men trots att det kan vara svårt att visa den framtida nyttan med forskning är viljan att investera stor (Lennartsson, 2011). Att investera i FoU är riskfyllt. Stora summor investeras i nya projekt där utfallet kan bli stora förluster. I läkemedelsindustrin spenderar vissa företag flera miljarder varje år på att ta fram en ny storsäljande produkt. Det är dock sällsynt att ett läkemedel blir en storsäljare. Av de läkemedel som kommer ut på marknaden misslyckas 70 % med att generera tillräckligt med intäkter för att täcka de utgifter för FoU som uppkommit (Case, 2010). Investeringar i FoU anses, trots att den framtida nyttan är svår att bedöma, vara en säkerhet för samhällets framtida utveckling (Lennartsson, 2011). Den forskningsbaserade läkemedelsindustrin förbättrar hälsan i världen och den är en viktig tillgång för den europeiska ekonomin då den sysselsätter omkring 640 000 människor i Europa, varav närmare 15 000 i Sverige (EFPIA, 2011).

Redan i mitten på 1960-talet påpekades det att läkemedelsföretag är beroende av FoU. Därmed efterfrågades en lämplig modell för korrekt redovisning av de utgifter som uppkommer vid forsknings- och utvecklingsprojekt. Fortfarande har en sådan modell inte kunnat fastställas (Hemlin, 2005). Att FoU är viktigt för läkemedelsföretag framgår i AstraZenecas strategi och vision, där de uttrycker att syftet med forskning är att göra skillnad för såväl patienter, aktieägare och samhället (AstraZeneca A, 2012).

Patent är en viktig del i arbetet med FoU och är ett sätt att försöka minska riskerna. Ett patent ger företag incitament att satsa på FoU för att på så sätt få ut nya produkter på marknaden. Investerar vill inte investera i en produkt som kan kopieras så snart den är klar (Smith & Parr, 2000).

Smith påpekar att under senare år har FoU blivit en allt viktigare del hos företag, speciellt hos läkemedelsföretag. *”På grund av samhällets utveckling mot alltmer tjänsteinriktad och kunskapsintensiv produktion, har olika typer av immateriella tillgångar kommit att få en allt större betydelse för företagens ekonomiska situation.”* (Smith, 2006, s.200). Enligt den rådande standarden, International Accounting Standard 38, IAS 38 Immateriella tillgångar (2010), är möjligheterna att redovisa FoU som en immateriell tillgång knappa och valet blir att kostnadsföra utgifterna istället.

Sedan 2005 har noterade företag i Sverige upprättat sin koncernredovisning enligt International Financial Reporting Standards, IFRS (Kommissionens Förordning, 2011). Införandet av IFRS hade som syfte att harmonisera redovisningsreglerna bland användarna. Företagen har en viss frihet vid tillämpningen av reglerna gällande exempelvis bedömningen av immateriella

tillgångar, vilket påverkar resultatet i de finansiella rapporterna. De företag som har övergått till IFRS standard har fått fler regler gällande aktivering av utgifter för FoU, då IFRS har fler krav som ska uppfyllas för att ett företag ska få aktivera utgifterna (Engström, 2010).

1.2 Problemdiskussion

En svårighet gällande redovisning och värdering av en immateriell tillgång är att det ofta saknas en direkt motsvarighet till tillgången, vilket gör det svårt att jämföra och uppskatta ett verkligt värde (Smith, 2006). FoU kan öka ett företags värde, det kan dock ske på bekostnad av investerarnas avkastning då större satsningar även leder till större risker (Eberhart, Maxwell & Siddique, 2008). Enligt Baruch har det tidigare konstaterats att företag som gör stora investeringar i FoU generellt lyckats bättre. Samtidigt påpekas att det finns stora risker. Det initiala stadiet kräver stora investeringar och osäkerheten är stor. När projektet nått stadiet för produktutveckling minskar storleken på investeringarna och riskerna blir mindre (Baruch, 2001).

Enligt Oswald & Zarowin (2007) är redovisningsval inom FoU viktiga att studera då valet att aktivera eller kostnadsföra har debatterats mycket och har en stor inverkan på företagets resultat och investerarnas avkastning.

Healy, Myers & Howe (2002) beskriver de svårigheter som finns vid redovisningen av utgifter för FoU med rådande standarder, då standarderna inte fullt ut tar hänsyn till de investeringar som görs i FoU. Problemet tycks vara att relevans och objektivitet inte går att kombinera i alla fall. Anledningen till det är att sannolikheten för att ett projekt ska lyckas är låg och det leder till kostnadsföring istället för aktivering. De som förespråkar kostnadsföring anser att det är bättre att kostnadsföra då man inte aktiverar några utgifter för FoU som inte är säkra att ge ekonomiska fördelar i framtiden. Kostnadsföringen skulle då öka objektiviteten i de finansiella rapporterna. Kritikerna menar dock att utgifterna för FoU är en av de mest värdefulla tillgångarna i ett företag och menar att redovisarna vägrar att erkänna att kostnadsföring har en stor påverkan på objektivitet och relevans (Healy, Myers & Howe, 2002).

Utifrån bakgrundsbeskrivningen och problemdiskussionen har följande frågor sammanställts:

- *Hur redovisas FoU och patent hos läkemedelsföretagen och hur resonerar de runt valet att kostnadsföra eller aktivera?*
- *Har redovisningen av FoU och patent påverkats av införandet av IFRS?*

1.3 Syfte

Syftet med uppsatsen är att utreda hur redovisningen av FoU och patent ser ut hos läkemedelsföretag i Sverige som använder sig av IAS 38 och hur redovisningsvalen har påverkats av införandet av IFRS.

1.4 Avgränsningar

Företag som inte bedriver egen forskning och som saknar patent exkluderas från urvalet. Företag som ej använder sig av IFRS kommer inte att ingå i det slutliga urvalet.

2. Metod

I det här kapitlet beskrivs hur urvalet har gjorts och hur datainsamlingen har genomförts. Metodval för undersökningen beskrivs och trovärdigheten diskuteras.

2.1 Kvalitativ metod

Uppsatsens frågeställning har besvarats genom användning av en kvalitativ undersökning i form av intervjuer med två revisorer, en ekonomiansvarig och en FoU-ansvarig. Undersökningar av kvalitativ karaktär utvecklar beskrivningar av verkligheten med syftet att upptäcka och klarlägga samband som förekommer (Christensen *et al*, 2007). En kvalitativ undersökning passar uppsatsens syfte, vilket är att jämföra och diskutera olika tillvägagångssätt vid redovisning av FoU och patent i läkemedelsföretag. En nackdel med att använda en kvalitativ undersökning är att den är begränsad till undersökarens förmåga att tolka det insamlade materialet. (Christensen *et al*, 2007).

2.2 Urval

Utifrån Läkemedelsindustriföreningens service ABs (LIF), medlemsregister valdes vilka företag som skulle studeras. LIF är en branschorganisation för läkemedelsföretag som bedriver FoU och deras register listar 80 aktiva läkemedelsföretag i Sverige (LIF, 2012). Från LIFs register reducerades antalet företag genom att noterade företag på OMX Stockholm utsågs för att på så sätt få företag som följer enhetliga redovisningsregler. Ett heterogent, strategiskt urval gjordes för att få en bra bredd och spridning på undersökningen (Christensen *et al*, 2007), därav föll valet på olika typer av läkemedelsföretag. Företagen skiljer sig åt gällande storlek, typ av läkemedel och andel FoU. Företagen som ingår i undersökningen är *AstraZeneca*, *Swedish Orphan Biovitrum*, *Diamyd Medical*, *Karo Bio*, *Orexo* och *Moberg Derma*. Utgångspunkten i uppsatsen är i första hand redovisningsval gjorda av de valda företagen.

Revisorerna valdes för att få en mer neutral syn på redovisningen. Då uppsatsen även berör hur redovisningen utformades före införandet av IFRS har en revisor med erfarenhet av företag som använder ÅRL intervjuats. Även en revisor som är införstådd i redovisningen i läkemedelsföretag, som använder IFRS, har intervjuats. Den ekonomiansvariga på Moberg Derma och den globalt ansvariga för finansiering av FoU på Astra Zeneca som har intervjuats valdes för att få ett litet och ett stort företags syn på redovisningen av FoU.

I referensramen har IFRS Föreställningsram och IAS 38 studerats. I dessa finns det noga specificerat hur FoU ska redovisas. Efter att ha valt vilka immateriella tillgångar uppsatsen skulle beröra, FoU, och inom vilken bransch, läkemedelsbranschen, började arbetet med att undersöka vad som fanns skrivet sedan tidigare inom de valda områdena. Avhandlingar och vetenskapliga artiklar har studerats inom områdena redovisning, FoU, patent och värdering av immateriella tillgångar.

För att finna underlag till referensramen användes söktjänsterna Libris, Gunda och Business Source Premier. Sökorden var: redovisning, läkemedel, forskning, utveckling, IAS 38, patent och värdering.

2.3 Datainsamling

Vid insamlandet av empirin har telefonintervjuer använts. Fördelarna vid telefonintervjuer är att de går snabbt att genomföra i jämförelse med personliga intervjuer. Vid en intervju har intervjuaren stor kontroll över intervjusituationen, det finns möjlighet att ställa följdfrågor och få oklarheter utredda. Nackdelar med att genomföra en intervju är att det finns risk för intervjuareffekt, urvalen blir ofta små och dataanalys är ofta komplicerad. Intervjuareffekt innebär att den som blir intervjuad kan bli påverkad av tonläget och hur frågan formuleras. En skillnad mellan telefonintervju och en personlig intervju är att frågorna i telefonintervjun blir relativt enkla i jämförelse med en personlig intervju (Christensen *et al* 2007).

Primärdata har samlats in med en semistrukturerad intervjumetod, vilket innebär att intervjuaren har förberett teman och frågor som ska beröras (Christensen *et al*, 2007). Det minsta och det största företaget i urvalet har undersökts genom intervjuer och årsredovisningar. Resterande företag har studerats genom årsredovisningar från åren 2004-2011. Utgångspunkten för intervjun var ett antal huvudfrågor och under intervjuns gång uppkom följdfrågor och utveckling av huvudfrågorna. Innan intervjuerna genomfördes gjordes förberedelser genom att sekundär information samlades in från de utvalda företagens hemsidor och från teorin. Personerna som intervjuades fick i förväg huvudfrågorna som togs upp under intervjun skickade till sig via e-post.

2.4 Källkritik

I valet av teori har så ny litteratur som möjligt använts. Hemsidorna som har använts är väletablerade och i många fall skapade av myndigheter eller organisationer som samarbetar med myndigheter. På företagens egna hemsidor kommer informationen direkt från företaget, här kan det finnas risk att informationen har anpassats för att visa företagen från sin bästa sida. I böcker och artiklar kan innehållet påverkas av författarens personliga åsikter. Eftersom att vi använder oss av intervjuer i vår empiri, är informationen präglad av personen vi pratar med. Genom att genomföra fler intervjuer får vi en bättre överblick av vad som anses inom området. Trots att inte alla noterade läkemedelsföretag i Sverige har studerats, har uppsatsen baserats på flera olika typer av företag med olika storlek och inriktning. Detta ger det undersökta materialet en bred spridning.

3. Referensram

Referensramen är ämnad att skapa en förståelse för hur valt område, FoU, påverkas av rådande standarder och praxis. Kapitlet inleds med en kort presentation av branschen som följs av en beskrivning av FoU och patent. Därefter tas IAS 38 upp. Kapitlet avslutas med en genomgång av relevanta redovisningsprinciper och aspekter av redovisningsval.

3.1 Forskning och utveckling

Idag finns 32 läkemedelsföretag som är noterade på Stockholmsbörsen (Nasdaq OMX Nordic, 2012). Antalet läkemedelsföretag som bedriver FoU i Sverige är dock många fler. LIF har för tillfället cirka 80 medlemmar, vilka tillsammans står för cirka 80 % av läkemedelsförsäljningen i Sverige (LIF, 2012). År 2010 såldes läkemedel för cirka 37 miljarder kronor på nationell nivå (LIF, 2011). För att ett projekt ska få betraktas som FoU krävs att arbetet ska ha utförts systematiskt, målet ska ha varit att lösa en viss vetenskaplig eller teknisk osäkerhet och resultatet av arbetet ska innebära ett vetenskapligt eller tekniskt framåtskridande. Det får därmed inte vara ett redan befintligt projekt som har anpassats efter en ny process (SCB, 2006).

Forskning kan delas in i grundforskning, tillämpad forskning och experimentellt utvecklingsarbete. Grundforskning är så kallad forskardriven forskning och har inget krav att skapa nytta (Balans Nr 10, 2011). Grundforskning innebär att forskarna systematiskt söker efter ny kunskap och nya idéer utan att ha någon planerad tillämpning för den nya kunskapen. I allmänhet säljs inte resultatet av grundforskning utan det publiceras i vetenskapliga tidskrifter. Grundforskningen kan delas in i ren grundforskning och riktad grundforskning. Den rena grundforskningen bedrivs för att främja kunskap utan tankar på den framtida nyttan. Vid riktad grundforskning är forskningen inriktad mot ett specifikt område som kan ge framtida nytta eller ligga som grund för den (Frascati, 2002).

Tillämpad forskning skiljer sig från grundforskningen genom att den har en bestämd tillämpning redan från början (SCB, 2006). I företagssektorn kan tillämpad forskning användas för att undersöka resultat som uppkommit under grundforskningen. Den tillämpade forskningen kan användas för att fastställa olika användningsområden eller uppnå specifika mål. Resultaten av forskningen leder ofta till patent (Frascati, 2002).

Experimentellt utvecklingsarbete använder resultaten från forskningen för att förbättra eller skapa nya varor, tjänster, processer och system (SCB, 2006). Utvecklingsarbete grundar sig på redan befintlig kunskap som översätts till operativa program som demonstrationsprojekt för att testa och utvärdera tidigare forskningsresultat (Frascati, 2002).

I genomsnitt tar det tolv år att utveckla ett nytt läkemedel (FASS, 2011). Kostnaden för att ta fram ett helt nytt läkemedel uppskattades 2005 vara cirka tio miljarder kronor och endast en eller två av 10 000 substanser som framkommer i den tidiga forskningen blir till slut ett läkemedel som kommer ut på marknaden (EFPIA, 2011). Arbetet börjar med preklinisk forskning för att hitta en lämplig substans. I den prekliniska forskningen utförs studier på ett möjligt läkemedel, innan test kan göras på människor (FASS, 2012). Den prekliniska processen påbörjas fyra till fem år innan kliniska prövningar är tänkta att genomföras. Av alla tusentals varianter som studeras går bara ett fåtal vidare till djurförsök. Sedan måste ett medgivande erhållas av

myndigheterna, läkemedelsverket, för att gå vidare till att testa läkemedlet på människor. Om ansökan godkänns påbörjas en ca sju år lång process av kliniska prövningar innan företag kan ansöka om att få läkemedlet godkänt för allmänt bruk (FASS, 2011).

De kliniska prövningarna delas upp i tre olika faser (se bilaga 2). I Fas I testas för första gången en ny substans på en frisk människa. Här studeras om försökspersonerna tål läkemedlet och hur det uppträder i kroppen. Av tio till femton läkemedel i Fas I-studier når i genomsnitt bara ett fram till myndighetsgodkännande. I Fas II ges läkemedlet till patienter för första gången. Om testerna i Fas II ger tillräckligt bra resultat påbörjas Fas III. I den här fasen testas medicinen mot ett redan godkänt läkemedel eller placebo. Om läkemedlet visar bra resultat i de första testerna i denna fas görs ytterligare tester och om även de testerna visar bra resultat kan en ansökan lämnas in till läkemedelskontrollmyndigheter i Europa (Ibid).

3.2 Patent

Ett patent innebär att innehavaren har ensamrätt att bruka innovationen, ingen annan har rätt att använda patentinnehavarens idé utan tillstånd (PRV A, 2012). För att patentinnehavaren ska kunna ge utvalda personer eller företag möjlighet att använda en patenterad innovation kan patentinnehavaren använda sig av licenser (PRV B, 2012). Patentinnehavaren kan anhålla om att en upplåtelse av licens antecknas i patentregistret (PRV C, 2012). Vid FoU i läkemedelsbranschen lämnas en patentansökan in så tidigt som möjligt, redan innan de prekliniska prövningarna har påbörjats (se bilaga 2) (EFPIA, 2011). När ett företag söker patent i Sverige hos Patent- och registreringsverket, PRV, gäller patentet endast inom landet (PRV D, 2012). För ett företag som vill ansöka om skydd för sin idé internationellt finns Patent Cooperation Treaty, PCT, som är en internationell överenskommelse (PRV E, 2012).

Eftersom FoU kräver stora investeringar måste det potentiella resultatet skyddas för att möjliggöra att processen genomförs. Perioden ett patent är giltigt ligger på minst 20 år. Patentet innebär dock inte att det finns ett färdigt läkemedel, eftersom det måste genomgå kliniska prövningar och godkännande för att få marknadsföras som ett läkemedel. De forskande läkemedelsföretagen är i behov av ett väl fungerande patentsystem, då det utgör det främsta ekonomiska skyddet för läkemedelsindustrin. Utan ett skydd för ett kommande resultat kan inte företaget nyttja vad som framkommit. Ett beviljat patent skyddar upptäckten under en begränsad tid och detta kan medföra att det vid patentets utgång skapas generiska läkemedel¹. De generiska läkemedlen har fått större bredd och detta innebär att tvister angående patent kan uppstå (AstraZeneca Årsredovisning, 2011).

Patent är en bra indikator på skillnader i forsknings- och utvecklingsaktiviteter i olika företag. Det finns ett starkt samband mellan patent och utgifter för FoU. Benägenhet till att ta patent varierar i olika branscher men relationen mellan FoU och patent är nästan proportionell. Ett idealt patentsystem ser till att balansera avkastningen till upphovsmannen och spridningen av ny teknik. För att uppnå denna balans är styrka, bredd och varaktigheten av patentskyddet viktiga egenskaper (Kumazawa & Gomis-Porqueras, 2012).

¹ Ett generiskt läkemedel innehåller samma aktiva substans som ett originalläkemedel, men säljs under ett annat namn. Ett generiskt läkemedel kan skapas när originalläkemedlets patenttid har utgått. (<http://www.lakemedelsverket.se/malgrupp/Allmanhet/Lakemedel/Vad-ar-ett-lakemedel/>)

3.3 Redovisning av FoU

3.3.1 IAS 38 Immateriella tillgångar

IAS 38 är utformad av IASB och hette från början IAS 9 och sattes i bruk 1978. 1998 gjordes IAS 9 om till IAS 38. Sedan dess har IAS 38 behandlat alla slag av immateriella tillgångar, inte bara FoU-aktiviteter (Schiller & Lundh, 2012). Standarden ska tillämpas av koncerner som är noterade på börsen (Kommissionens Förordning, 2008).

Endast då kraven i standarden är uppfyllda får den immateriella tillgången redovisas i den finansiella rapporten. Syftet är därmed att visa hur immateriella tillgångar, som FoU, ska redovisas. Standarden inkluderar även juridisk dokumentation, så som patent och licenser (IAS 38, 2010).

Forsknings- och utvecklingsverksamheter syftar till att utveckla kunskap. Den fysiska produkten är inte det essentiella, utan det är kunskapen som den innefattar (Ibid).

Standarden gör skillnad mellan forskning och utveckling genom att definiera dessa på följande sätt: *Forskning* syftar till att söka ny information som sedan ska mynna ut i ny kunskap. *Utveckling* syftar till att applicera redan uppkomna resultat på nya produkter. Utgifter för forskning och utveckling innefattar samtliga utgifter som är direkt hänförliga till verksamheten (Ibid).

En immateriell tillgång måste i första skedet uppfylla kraven för vad en tillgång är:

- en resurs som företaget kan kontrollera i och med redan inträffade händelser
- en resurs som med stor sannolikhet kommer innebära ekonomiska fördelar för företaget i framtiden

Utöver dessa kriterier ska den immateriella tillgången även vara:

- identifierbar, vilket innebär att den ska kunna avskiljas, för att inte förväxlas med goodwill, och den ska ha uppkommit ur avtalsenliga förhållanden
- kontrollerbar, vilket den blir då företaget har juridiska rättigheter till vad som ska räknas som tillgång

Den immateriella tillgångens ekonomiska fördelar ska med säkerhet tillfalla företaget och anskaffningsvärdet ska kunna beräknas på ett pålitligt sätt (Ibid).

En immateriell tillgång som har förvärvats får alltid redovisas i balansräkningen, då ett förvärv antas innebära ekonomiska fördelar i framtiden, på så sätt finns ingen osäkerhet kring värdet av tillgången. Har den immateriella tillgången förvärvats genom ett företagsförvärv måste man dock avskilja den från värdet på goodwill och sedan pröva om den uppfyller kriterierna för en immateriell tillgång (Ibid).

Då en immateriell tillgång är internt upparbetad skiljer man på forskningsfas och utvecklingsfas, detta för att se om utgifterna ska kostnadsföras eller redovisas som en tillgång. Då ingen linje

kan dras mellan dessa två faser, kostnadsförs utgifterna automatiskt, eftersom man anser att utgifterna tillhör forskningsfasen. Forskningsfasen kan innefatta verksamhet så som sökandet efter ny kunskap för att generera en ny produkt. Utvecklingsfasen syftar till att tillämpa den kunskap som man fann under forskningsfasen (Ibid).

En immateriell tillgångs framtida ekonomiska fördelar beräknas med hjälp av IAS 36 *Nedskrivningar*. Om fallet är sådant att den immateriella tillgången endast innebär ekonomiska fördelar tillsammans med andra tillgångar i företaget anses denna vara en kassagenererande enhet, enligt IAS 36. En utgift som en gång har kostnadsförts får inte senare redovisas som en immateriell tillgång, vilket innebär att den immateriella tillgångens värde inte får inkludera de redan kostnadsförda utgifterna (Ibid). De utgifter som får inkluderas i anskaffningsvärdet är de utgifter företaget hade för att förvärva tillgången eller de utgifter som är direkt hänförliga till uppbyggnaden av tillgången (Schiller & Lundh, 2012).

3.3.2 Införandet av IFRS

Grundtanken med IFRS är att jämförbarheten mellan länder ska öka, dock kan användandet ta mer resurser i anspråk och det är en kostsam process att genomgå (Bäckström, 2009). Innan IFRS sattes i bruk använde sig svenska koncerner och noterade företag av Årsredovisningslagen, ÅRL, och Redovisningsrådets Rekommendationer 15, RR 15. På samma sätt som IASB har ställt upp IAS 38 innehåller ÅRL och RR 15 specifika krav gällande när en immateriell tillgång får redovisas (Samlingsvolymen, 2010). RR 15 är i många avseenden lik IAS 38, dock finns några skillnader mellan dem. IAS 38 förklarar inte begreppen återvinningsvärde, nyttjandevärde eller nettoförsäljningsvärde. Istället använder sig IAS 38 av begreppet marknadsvärde, som en alternativ värderingsmetod. Vidare hänvisar RR 15 till ÅRL som förespråkar en nyttjandeperiod på maximalt fem år, om inte skäl för längre tid finns. Enligt IAS 38 kan nyttjandeperioden uppgå till 20 år, om inte annat anges (RR15, 2000).

Jansson & Hurtig studerade år 2005 vilka effekter införandet av IFRS hade på svenska företag. Studien visade att 13 av 64 företag hade fått effekter på de finansiella rapporterna till följd av införandet av IAS 38. Några stora överraskningar vid införandet av den nya standarden hade inget av företagen upplevt. Vad en del företag upptäckt var att de behövde erbjuda sina ekonomer mer omfattande interna redovisningskurser, eftersom kraven angående tilläggsupplysningar ökade vid införandet av IFRS (Jansson och Hurtig, 2005).

3.4 Redovisningsprinciper

International Accounting Standards Board, IASB, har utformat en föreställningsram som har till syfte att vägleda vid utformningen av finansiella rapporter. Denna behandlar inte värdering, utan ska endast ses som en mall för hur rapporten ska vara uppställd, detta för att underlätta investerarnas tolkning av rapporterna. Föreställningsramen behandlar redovisningsprinciper som är relevanta för de finansiella rapporterna (IASB, 2001).

3.4.1 Rättvisande bild

Tanken med principen om en rättvisande bild är att rapporterna ska ge en klar bild av företagets finansiella ställning. Den rättvisande bilden har skiljt sig åt mellan länder, då den å ena sidan anses följa de lagar och den praxis som finns och å andra sidan anses innebära att man kan avvika från dessa för att en rättvisande bild ska kunna ges (Smith, 2006). IASBs föreställningsram beskriver inte begreppet i någon större utsträckning, men menar att om de finansiella rapporterna utformas efter lämpliga redovisningsstandarder kommer rapporterna ge en rättvisande bild av företaget (IASB, 2001).

3.4.2 Försiktighetsprincipen

Vinster ska tas upp då de är realiserade, förluster ska däremot tas upp så fort de uppkommer. Argumentet för användandet av försiktighetsprincipen är att det ofta finns stora risker när det kommer till uppskattning av årsredovisningens poster, därav bör man vid värderingen av tillgångar vara försiktig med att överskatta dessa och vid redovisningen av skulder vara försiktig med att underskatta dessa. Det påpekas dock att det inte får gå till överdrift, då det skulle innebära att rapportens tillförlitlighet äventyras (IASB, 2001).

3.4.3 Matchningsprincipen

Matchningsprincipen innebär att kostnader och intäkter ska matchas mot varandra. Matchningsprincipen är nära förknippad med periodiseringsproblemet, vilket innebär att kostnader och intäkter kan vara svåra att förknippa med varandra. IFRS förklarar att principen matchning inte alltid kan användas då det skulle strida mot tillgångs- och skuldbegreppet. Poster ska enbart matchas mot varandra då det är konstaterat vilket slag av post det är (IASB, 2001).

3.4.4 Jämförbarhetsprincipen

Enligt Smith är jämförbarhetsprincipen till för att kunna jämföra både mellan företag och inom företaget över en viss tidsperiod (Smith, 2006). Detta stämmer överens med vad som skrivs i föreställningsramen, vilken påpekar att de finansiella rapporterna bör utformas på samma sätt både inom ett företag över tid och mellan företag. På så sätt kan användarna av rapporterna få en bild över företagets finansiella ställning. I föreställningsramen menar man att genom att följa IFRS-standarderna och genom att lämna upplysningar om de tillämpade redovisningsprinciperna, uppnår rapporten kravet på jämförbarhet. Vidare framförs att kravet på jämförbarhet inte får hindra att ett företag undviker att byta till andra redovisningsprinciper, om dessa skulle lämpa sig bättre, enbart för att inte kunna jämföra (IASB, 2001).

3.5 Aspekter av redovisningsval

Jan Hemlin gjorde under 1990-talet en studie, vilken behandlar redovisningen av FoU. I studien påpekar Hemlin att det finns positiva samband mellan utgifter för FoU och tillväxten hos företaget. Vidare tar Hemlin upp riskaspekterna som är kopplade med forskning och utveckling vilka nödvändigtvis inte behöver vara dåliga. Anledningen till detta kan vara att även misslyckade projekt kan vara värdefulla, då de har medfört nya kunskaper som kan ligga till grund för andra projekt. Vad som också kunde påvisas var att större företag generellt kostnadsförde oftare, på grund av skattemässiga orsaker (Hemlin, 2005).

Gällande praxis i läkemedelsbranschen i Sverige är att löpande kostnadsföra utgifterna för FoU. Hemlin anser dock att möjligheten att tillgångsföra en FoU-portfölj inte bör elimineras. Vidare påpekar Hemlin att redovisningsrekommendationer borde utformas utifrån hela FoU-portföljer med matchningsprincipen som central princip. Nu redovisas FoU-projekt individuellt och försiktighetsprincipen är central vid valet av redovisning (ibid).

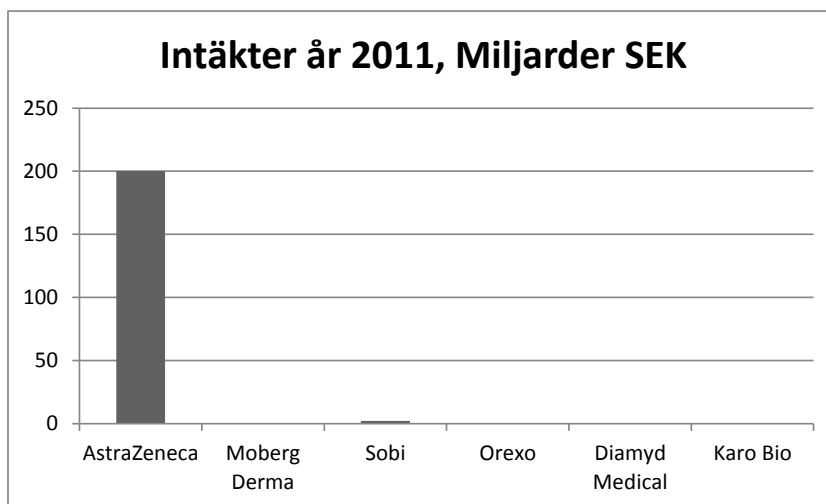
Healy, Myers & Howe genomförde en studie med syfte att se hur redovisningen av FoU påverkar relevans och objektivitet i de finansiella rapporterna hos läkemedelsföretag. Argumentet för att relevans och objektivitet kan påverkas är att kostnadsföringen, till skillnad mot någon form av aktivering, inte alltid medför en rättvis bild av företagets lönsamhet. Studien visar att aktivering i slutänden har mer koppling till ekonomisk avkastning och ekonomiskt värde (Healy, Myers & Howe, 2002). Även Oswald & Zarowin (2007) har gjort en studie som uppvisar fördelar med aktivering. Resultatet visar att aktivering av FoU ger investerarna mer information om framtida intäkter än kostnadsföring av utgifterna. När investerarna och andra intressenter har tillgång till mer information om företaget ökar möjligheten för dem att få en rättvis bild av företagets situation (Oswald & Zarowin, 2007).

4. Empiri

Kapitlet syftar till att framhäva hur verkligheten ser ut i de utvalda företagen, samt att koppla undersökningen till revisorers syn på redovisningen av FoU. Kapitlet inleds med en beskrivning av läkemedelsbranschen för att sedan presentera de olika företagen och deras redovisningsval.

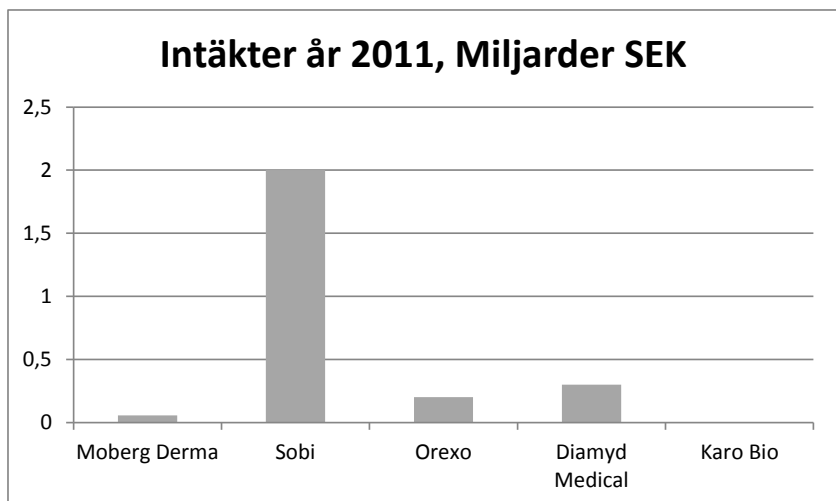
4.1 Läkemedelsbranschen

Inom Europa ses läkemedelsbranschen som en av de viktigaste högteknologiska industrierna, då den bidrar till en stor del av den ekonomiska tillväxten (EFPIA, 2011). Läkemedelsbranschen ses som en viktig industri för Sverige, då den bidrar till export, arbeten och innovation, vilket skapar tillväxt. Framgång har nåtts genom ett starkt samarbete mellan industrin, sjukvård och utbildning inom både offentlig och privat sektor. Två stora företag som varit med och skapat branschens framgång är AstraZeneca och Pharmacia, vilka genom konkurrens har motiverat varandra till nya innovationer (UNIONEN, 2008). AstraZeneca är ett av de studerade företagen. Deras framgång är uppenbar då en jämförelse görs med de fem andra studerade företagen (se diagram 1). För att få en tydligare bild av de andra studerade företagen, så har i diagram 2 AstraZeneca exkluderats.

Källa: Årsredovisningar AstraZeneca 2011, Moberg Derma 2011, Sobi 2011, Orexo 2011, Diamyd Medical 2010/11 & Karo Bio 2011

Diagram 1. Diagrammet visar de studerade företagens intäkter under år 2011.

Källa: Årsredovisningar Moberg Derma 2011, Sobi 2011, Orexo 2011, Diamyd Medical 2010/11 & Karo Bio 2011
 Diagram 2. Diagrammet visar intäkterna hos de studerade företagen, exklusive AstraZeneca.

Under de senaste tio åren har forskningen i läkemedelsbranschen i Europa förändrats genom fler fusioner, uppköp och ökat samarbete mellan företag. Den här förändringen har bidragit till att forskningen har kunnat öka i större omfattning än vad som hade varit möjligt om samarbete mellan företagen inte hade förekommit. På grund av patent är försäljning av arbeten i tidig forskningsfas förhållandevis ovanlig. Däremot har det blivit vanligare att sälja projekt i den prekliniska fasen och under kliniska prövningar. Konkurrensen har blivit större och det har även de finansiella kraven på företagen. Till följd av de ökade finansiella kraven försöker läkemedelsföretagen öka effektiviteten i FoU-arbetet genom en större koncentration av forskningsportföljen och en snabbare avveckling av osäkra läkemedelsalternativ (FASS, 2011).

I nedanstående tabell visas en jämförelse av de studerade företagens FoU-kostnader. Även här visas att AstraZeneca är betydligt större än de övriga företagen i studien.

	FoU kostnader, Miljarder SEK	Resterande kostnader, Miljarder SEK
AstraZeneca	40	120
Moberg Derma	0,03	0,05
Sobi	0,55	2,00
Orexo	0,20	0,40
Diamyd Medical	0,10	0,10
Karo Bio	0,20	0,05

Källa: Årsredovisningar AstraZeneca 2011, Moberg Derma 2011, Sobi 2011, Orexo 2011, Diamyd Medical 2010/11 & Karo Bio 2011

Tabell 1. Tabellen visar företagens kostnader för FoU och företagens resterande kostnader.

4.2 Moberg Derma

4.2.1 Företagsfakta

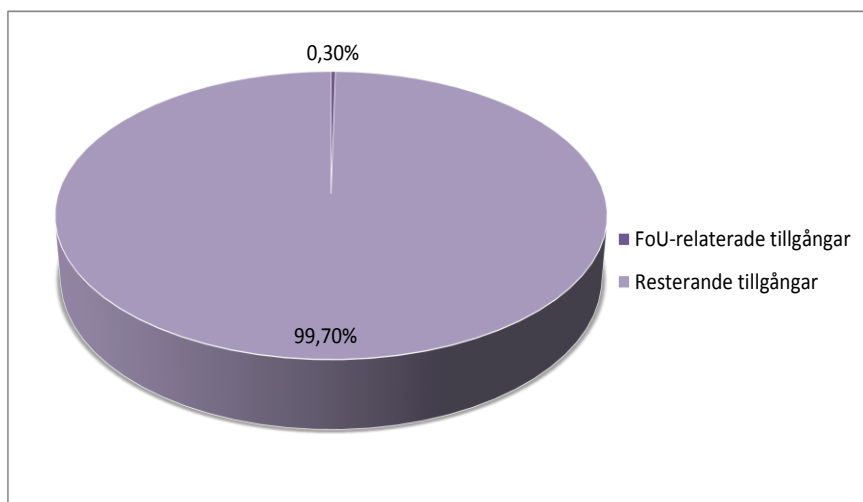
Efter lång tids forskning av Sven Moberg, hudspecialist på Sahlgrenska Universitetssjukhuset, hade han skapat en patent- och projektportfölj. Med hjälp av denna grundades läkemedelsföretaget Moberg Derma AB på Karolinska institutet år 2006 av Peter Wolpert och Marie Moberg. Företaget arbetar med att framställa och kommersialisera medicinska produkter med inriktning på hudsjukdomar. Deras första produkter lanserades hösten 2010. Företaget arbetar både med egenutvecklade innovationer och med inlicensierade projekt och förvärv (Moberg Derma A, 2012). Moberg Derma har som mål att bli ett lönsamt bolag på den globala marknaden med regelbundna leveranser av topikala läkemedel². Moberg Dermas intäkter består av produktförsäljning och licensintäkter från partners. Företaget är noterat på NASDAQ OMX Stockholm (Moberg Derma B, 2012).

4.2.2 FoU och patent

För att korta ner tiden för framställning och minska utvecklingskostnader baserar Moberg Derma sin produktutveckling på tillförlitliga substanser. Det ger även en lägre utvecklingsrisk jämfört med traditionell läkemedelsutveckling. Egenutvecklade projekt kompletteras med teknologier från externa forskare och bolag. Utlicensiering av projekt sker i den utvecklingsfas där värdet kan maximeras i relation till investeringen och risken. Moberg Dermas utvecklingsverksamhet består av formulering av nya läkemedelskandidater, preklinisk utveckling och klinisk prövning. Utvecklingen av topikala läkemedel kan vara enklare än utveckling av orala läkemedel då topikala läkemedel i huvudsak har en lokal påverkan och inte påverkar fler av kroppens organ (Moberg Derma C, 2012).

Moberg Derma har patenträttigheter för tre teknologier bestående av nio patentfamiljer vilka inkluderar 16 nationella patent i utvalda länder i Europa och även i USA och Kanada. Företagets teknologibas och patentskydd expanderas och förstärks genom patentering, inlicensiering och förvärv. Patentombud används vid ansökan, underhåll och försvar av patent (Moberg Derma D, 2012). Endast de förvärvade patenten och licenserna tas upp i balansräkningen (se diagram 3). Värdet på de immateriella tillgångarna prövas årligen (Moberg Derma Årsredovisning, 2011).

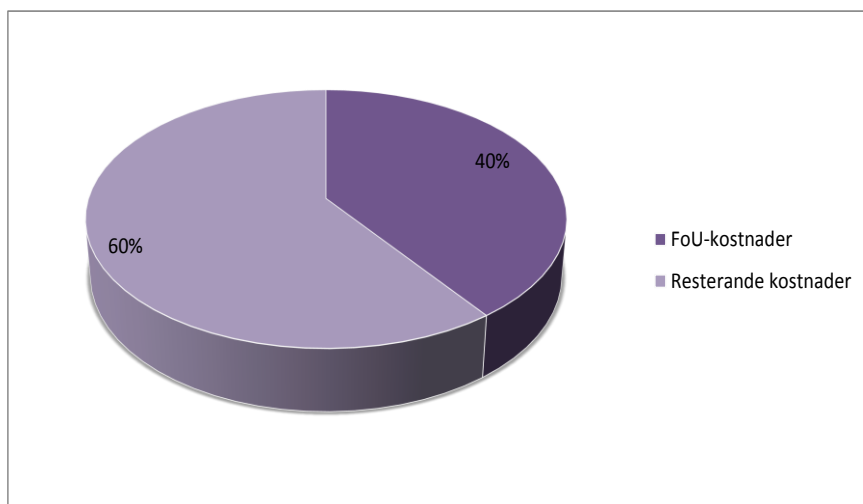
² ”Ett läkemedel som appliceras topikalt ges på kroppsytor som hud, slemhinnor och ögon.”
(<http://www.fass.se/LIF/lakarbok/ordlista.jsp?doSearch=T> , Hämtad: 2012-05-31)

Källa: Moberg Derma Årsredovisning 2011

Diagram 3. Diagrammet visar Moberg Dermas FoU-relaterade immateriella tillgångar i relation till företagets totala tillgångar.

Företaget har sedan starten 2006 kostnadsfört utgifter för egenupparbetad FoU och egenupparbetade patent (se diagram 4). Anledningen till detta är att företaget inte tycker att utgifterna för FoU uppfyller kraven i IAS 38 för att få redovisa utgifterna som en immateriell tillgång (Ibid).

Källa: Moberg Derma Årsredovisning 2011

Diagram 4. Diagrammet visar Moberg Dermas kostnader för FoU i relation till företagets totala kostnader.

4.2.3 Övergången till IFRS

Företaget upprättar årsredovisningen enligt ÅRL, RFR 1, IFRS och IFRIC. Huvudregeln är att tillämpa IFRS i koncernredovisningen (Moberg Derma Årsredovisning, 2011). Moberg Derma tillämpade IFRS första gången 2008, förut tillämpades endast svenska redovisningsregler (Moberg Derma Årsredovisning, 2008).

4.2.4 Intervju

Anna Ljung arbetar som finanschef på Moberg Derma och har arbetat inom företaget sedan år 2006. Innan IFRS började användas i Sverige arbetade Ljung med ÅRL och övriga standarder som tillämpades i Sverige.

Ljung förklarar att Moberg Derma kostnadsför alla utgifter för FoU i den period de uppkommer, då företaget inte anser sig ha någon möjlighet till aktivering. Möjligheten till aktivering är liten då IFRS tillämpas. Utveckling innebär lite större frihet vid val av redovisning enligt standarden. Hur företaget väljer att redovisa är beroende av hur säkert det framtida resultatet är. Osäkerheten om framtida intäkter finns kvar fram till registrering. För att Moberg Derma ska överväga att aktivera en utvecklingskostnad ska produkten ha kommit in i fas III i utvecklingen, vilket innebär att utvecklingen ska ha kommit till en viss nivå. En senare utvecklingsfas innebär en större säkerhet om produktens slutliga funktion. Ljung menar dock att de stora kostnaderna ligger innan detta stadie, i forskningsfasen. Även om utvecklingskostnaderna skulle aktiveras, är det återigen en fråga om det är värt risken att ta upp en immateriell tillgång som kanske inte kommer att generera vad som var tänkt. Ljung tror inte att valet att inte aktivera utvecklingskostnaderna påverkar intressenternas bild av företaget i någon större utsträckning. Företaget bedriver FoU och kostnaderna inom detta område är höga, vilket intressenterna är medvetna om. Att aktivera utgifterna hade inte nödvändigtvis inneburit något positivt, då den nämnda osäkerheten kan påverka företaget negativt i framtiden. Det är större risk att aktivera än att inte göra det. Det finns även en annan poäng med att inte aktivera. När företaget väljer att kostnadsföra sina forsknings- och utvecklingskostnader direkt uppstår ett underskott, vilket ger avdrag på skatten. Det handlar även om att kostnadsföringen innebär avdrag för underskott, vilket kan ses som positivt i förhållande till aktivering.

Redovisningen av utgifterna för FoU skiljer sig från redovisningen av utgifterna för ett förvärv av FoU, då förvärven kan redovisas som en immateriell tillgång. Vid dessa förvärv görs en konservativ bedömning. Företaget har dock inte gjort speciellt många förvärv. Förvärvet värderas enligt anskaffningspriset och sedan undersöks vad som är goodwill och vad som är FoU. Därefter handlar det om en uppskattning av vilken livslängd man tror förvärvet har och hur länge förvärvet kommer att generera intäkter till företaget. Internt upparbetade patent kostnadsförs oftast. Patenten som syns i balansräkningen är rent generellt förvärvade patent.

Ljung ser skillnader från tidigare, då IFRS inte tillämpades. I och med IFRS har möjligheterna till aktivering begränsats, enligt Ljung. Hon tror att det är de mindre företagen som kan påverkas negativt, men samtidigt behöver inte dessa tillämpa IFRS. Ljung nämner att det kan vara besvärligt för små utvecklingsbolag att tillämpa IFRS, på grund av att de vid tillämpning av IFRS inte längre kan aktivera sina utvecklingskostnader vilket kan leda till att de inte får några tillgångar överhuvudtaget.

4.3 AstraZeneca

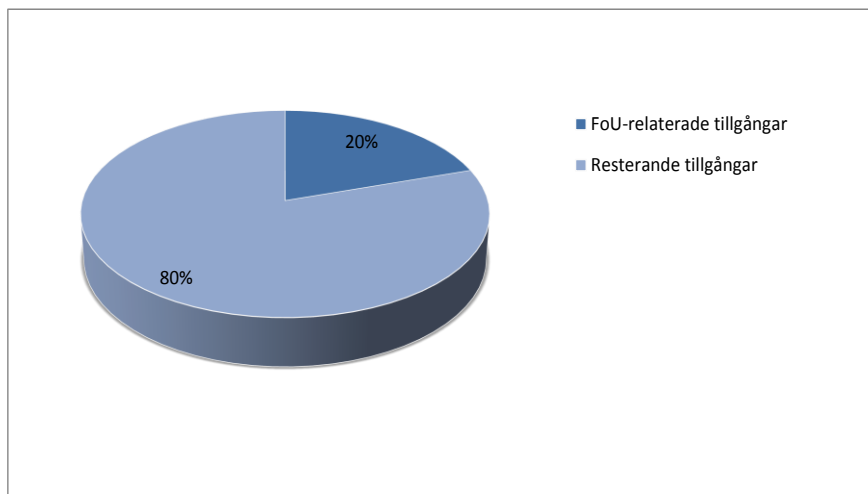
4.3.1 Företagsfakta

Astra AB grundades år 1913 med huvudkontor i Södertälje. Idén var att utveckla och framställa läkemedel och medicinsk utrustning. Forskning och utveckling har sedan första dagen varit en central del av verksamheten och har på det sättet lyckats nå stor framgång. Redan från starten har företaget varit verksamt på den internationella marknaden. Zeneca bildades år 1993 och hade då sitt huvudkontor i London. Företaget var ett biovetenskapligt företag som agerade på den internationella marknaden. AstraZeneca bildades genom en sammanslagning av de två företagen år 1999. Sedan dess ligger fokus på receptbelagda läkemedel (AstraZeneca B, 2012). Företagets framgång visas genom dess ranking som det 142:a största företaget i världen, utav 2000 jämförda (Forbes, 2011).

Områden företaget inriktar sig på är: hjärta/kärl, mage/tarm, infektion, neurovetenskap, cancer samt andningsvägar och inflammation. Företaget har 15 700 anställda inom FoU världen över, vilka ska uppnå förbättrade resultat inom de nämnda områdena (AstraZeneca C, 2012).

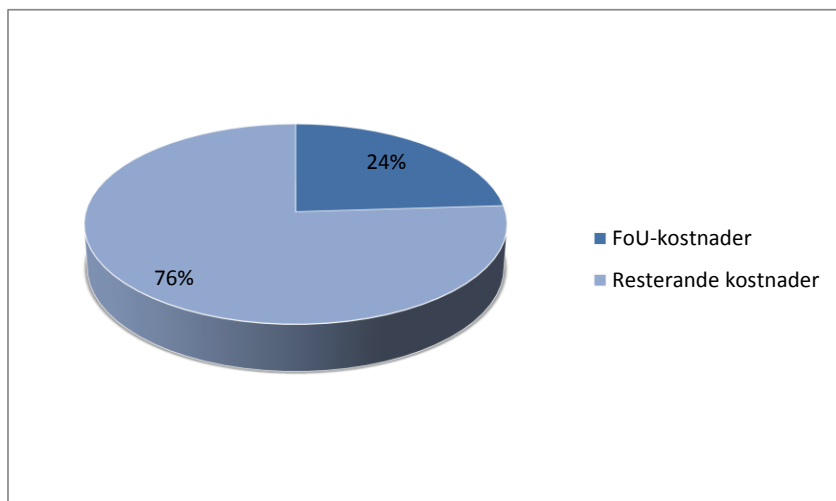
4.3.2 FoU och patent

För AstraZeneca är det väldigt viktigt med patent, eftersom FoU av ett läkemedel kan ta upp till tio år och enorma investeringar har gjorts. Det är då viktigt att kunna skydda det som har utvecklats. Företaget hade år 2011 79 projekt i klinisk utvecklingsfas i projektportföljen. Förvärv redovisas som immateriella tillgångar (se diagram 5). Utgifter som är förknippade med FoU kostnadsförs direkt (se diagram 6). Stora risker förekommer i samband med FoU och patentansökningarna, därav krävs stor försiktighet (AstraZeneca Årsredovisning, 2011).

Källa: AstraZeneca Årsredovisning 2011

Diagram 5. Diagrammet visar AstraZenecas FoU-relaterade immateriella tillgångar i relation till företagets totala tillgångar.

Källa: AstraZeneca Årsredovisning 2011

Diagram 6. Diagrammet visar AstraZenecas kostnader för FoU i relation till företagets totala kostnader.

4.3.3 Övergången till IFRS

AstraZeneca tillämpar IFRS, så som den antagits av IASB. Vid redovisning av FoU tillämpas kraven i IAS 38 (AstraZeneca Årsredovisning, 2011). Innan år 2005 använde företaget Storbritanniens redovisningsregler, UK GAAP. Utgifter för FoU kostnadsfördes då (AstraZeneca Årsredovisning, 2004).

4.3.4 Intervju

Rikard Olsson, globalt ansvarig för finansiering av FoU på AstraZeneca i Göteborg, berättar att AstraZeneca idag kostnadsför utgifterna för internt upparbetad FoU och internt upparbetade patent. De redovisar all intern FoU som en kostnad medan förvärvad FoU redovisas i balansräkningen. Då företaget får patent på en internt upparbetad produkt, kommer utgifterna för patentet att kostnadsföras. Då inget redovisas i balansräkningen så syns inte värdet av FoU-projektet.

Direkt kostnadsföring används på grund av den låga sannolikheten att ett forskningsprojekt kommer generera intäkter i slutänden. Aktivering av kostnaderna skulle kunna innebära fler negativa effekter än kostnadsföring. Att aktivera utgifterna för FoU skulle kunna innebära att de finansiella rapporterna blir betydligt svårare att analysera. Aktivering kan göra att kostnaderna fluktuerar mycket mellan åren. Ett år när ett projekt lyckas redovisas inte några kostnader alls. Året efter kan det bli stora kostnader om ett projekt misslyckas och måste skrivas ned. Egentligen har kostnaderna dock varit ungefär lika stora under de två åren. Trots de restriktiva möjligheterna till aktivering av utgifterna för FoU innebär inte kostnadsföring bara negativa effekter på resultatet. De stora utgifterna bidrar till att skattemässiga avdrag får göras.

Olsson förklarar att de senaste åren har det blivit allt vanligare att större företag, så som AstraZeneca, köper in påbörjad forskning av mindre företag. Vilken fas projektet befinner sig i spelar ingen roll för redovisningen. Det som har betydelse är att projektet är förvärvat, för att det då kan redovisas i balansräkningen. Att förvärva ett projekt i en senare fas är dyrare än ett i en

tidigare fas. Priset på förvärvet kan antingen enbart bestå av ett initialt pris eller ett initialt pris som utökas eftersom projektet utvecklas. Företaget som har förvärvat FoU-projektet får följaktligen betala ytterligare en summa om projektet går vidare till nästa fas. Anledningen till den ökade andelen inköpta projekt är att de mindre företagen inte har råd att fortsätta utvecklingen av läkemedlet och därmed försörjer sig på att arbeta fram forskningsprojekt till ett visst stadie. När det förvärvade projektet fortsätter att utvecklas kan det resultera i två olika möjligheter; antingen blir det ett läkemedel och avskrivning påbörjas när läkemedlet börjar generera intäkter eller så misslyckas projektet och tillgången skrivs ner helt då projektet avslutas. Om projektet resulterar i ett läkemedel men marknaden ser sämre ut eller om läkemedlet inte blivit vad som tänkts, skrivs värdet på tillgången ned med hjälp av nuvärdesberäkning. Då projektet har tillgångsförts görs en analys varje kvartal för att vara säker på tillgångens värde. De utgifter som uppkommer i och med fortskridandet av det förvärvade projektet kostnadsförs alltid och räknas aldrig in i tillgångens värde. Det är möjligt att företaget i framtiden kommer att använda sig av kassaredovisningen istället, för att på så sätt se flödet av kapital gällande projektet.

Dagens problematik med redovisningen är att FoU är svårt att analysera då osäkerheten är stor. Valet av redovisning påverkar i stor grad hur företaget ses av investerarna. Idag anser företaget att aktivering av kostnader för FoU inte skulle innebära några större fördelar och så har fallet varit under många år. Före år 2005 användes brittiska GAAP vid redovisning och 2005 övergick AstraZeneca till IFRS rekommendationer. Övergången har inte påverkat företagets redovisning i någon större grad eftersom standarderna är väldigt lika varandra förklarar Olsson.

4.4 Swedish Orphan Biovitrum

4.4.1 Företagsfakta

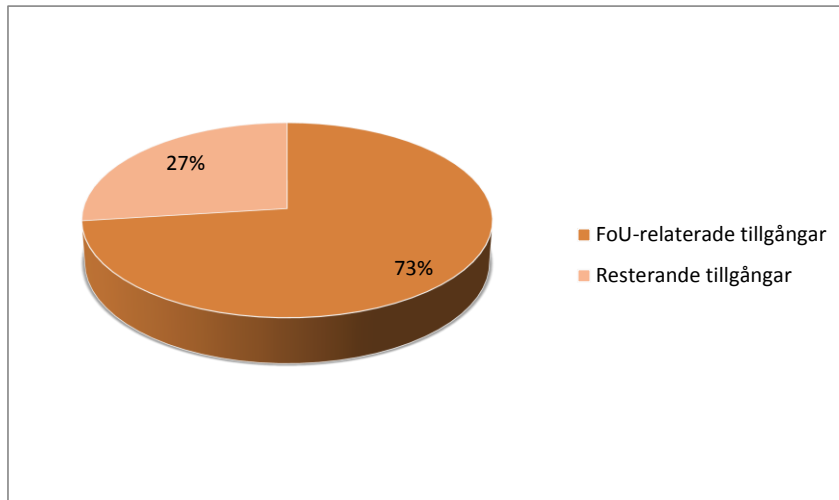
Swedish Orphan Biovitrum, Sobi, är ett företag med specialisering på sällsynta sjukdomar³, så som blodsjukdomar och autoimmuna sjukdomar. Verksamheten består av forskning, utveckling, tillverkning, distribution, marknadsföring och kundsupport. Sobi innehar en produktportfölj som består av cirka 60 produkter, som är marknadsförda, och projekt som befinner sig i sen klinisk fas (Sobi, 2011). Sedan 2010 är företaget noterat på NASDAQ OMX Stockholm (Sobi Årsredovisning, 2011).

Sobi bildades år 2009 genom en sammanslagning av Swedish Orphan och Biovitrum. Sobi har sedan sammanslagningen genererat positivt kassaflöde och är nu nära ett läkemedel mot blödarsjuka, vilket enligt SvD Näringsliv pekar på en ovanligt bra utveckling för ett forskningsbolag (SvD, 2012). I och med sammanslagningen och valet att agera på en marknad med läkemedel för sällsynta sjukdomar är de annorlunda från de företag som tillhandahåller de ordinarie läkemedlen, då de kliniska prövningarna som ska genomföras kan vara betydligt mer spridda (Sobi Årsredovisning, 2011).

³ ”Inom EU definieras en sjukdom som sällsynt om den drabbar färre än 1 av 2000 personer.” (Sobi Årsredovisning, s. 7, 2011)

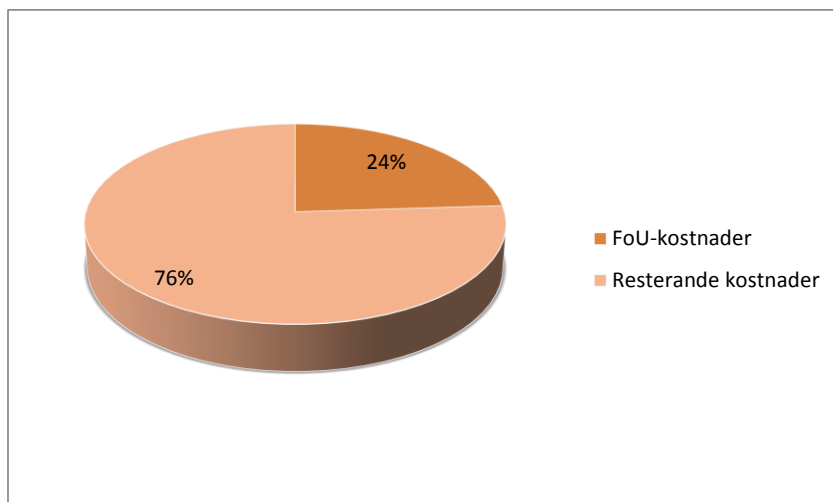
4.4.2 FoU och patent

När ett FoU projekt, patent, licens eller produkträttighet förvärvas redovisas utgiften som en immateriell tillgång. Värdet på förvärvade immateriella tillgångar granskas minst en gång om året (se diagram 7). Utgifter för FoU redovisas i balansräkningen som en immateriell tillgång om projektet anses generera framtida intäkter och utgifterna kan beräknas på ett tillförlitligt sätt. Då kraven inte uppfylls kostnadsförs utgifterna för FoU (se diagram 8) (Sobi Årsredovisning, 2011).

Källa: Sobi Årsredovisning 2011

Diagram 7. Diagrammet visar Sobis FoU-relaterade immateriella tillgångar i relation till företagets totala tillgångar.

Källa: Sobi Årsredovisning 2011

Diagram 8. Diagrammet visar Sobis kostnader för FoU i relation till företagets totala kostnader.

4.4.3 Övergången till IFRS

Koncernredovisningen upprättas med hjälp av ÅRL, RFR 1, IFRS och IFRIC. Eftersom Sobi bildades år 2009 har bolaget inte tillämpat andra redovisningsstandarder, därmed har de anpassat redovisningen enligt IFRS från början (Sobi Årsredovisning, 2010).

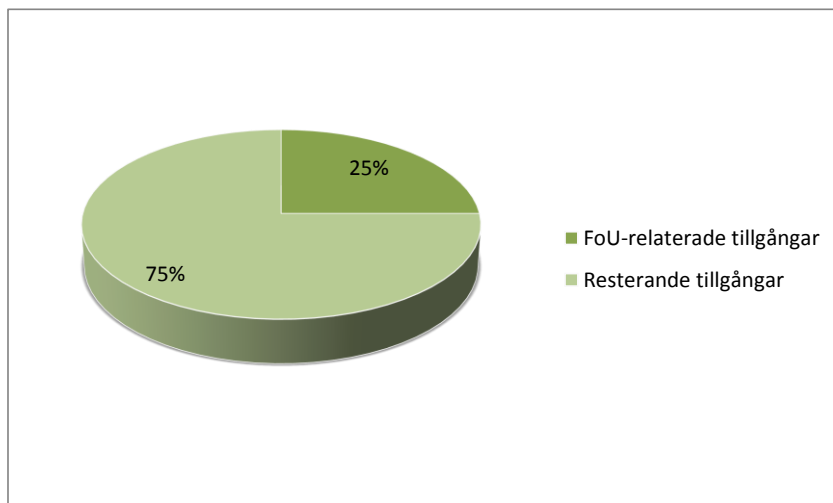
4.5 Orexo

4.5.1 Företagsfakta

Orexo är ett läkemedelsföretag som arbetar med smärta och inflammatoriska sjukdomar. Företaget har fyra produkter på marknaden och flera läkemedelsprojekt i olika utvecklingsfaser från preklinisk till klinisk fas. Orexo fokuserar på att utveckla nya läkemedel genom att kombinera välkända substanser med så kallade drug delivery-teknologier. Och får på det sättet fram nya patentskyddade läkemedel (Orexo Årsredovisning, 2011).

4.5.2 FoU och patent

En stor del av företagets tillgångar är immateriella och de består av förvärvade FoU-projekt och förvärvade patent. Ett förvärvat FoU-projekt börjar skrivas av först när det börjar generera försäljnings- eller royaltyintäkter. De förvärvade projektens värde prövas årligen. De FoU-projekt som företaget har förvärvat befinner sig i tidiga utvecklingsfaser (se diagram 9) (Orexo Årsredovisning, 2011).

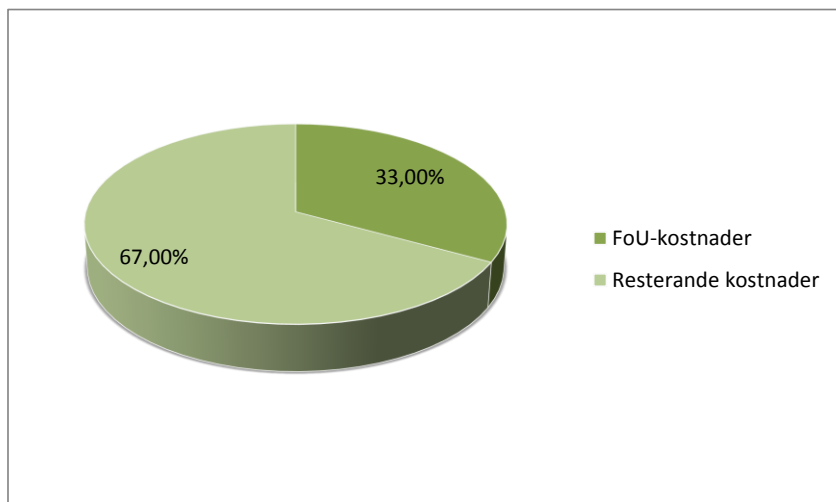

Källa: Orexo Årsredovisning 2011

Diagram 9. Diagrammet visar Orexos FoU-relaterade immateriella tillgångar i relation till företagets totala tillgångar.

FoU upptar en stor del av företagets kostnader. Utgifter för forskning kostnadsförs löpande, de har ingen verksamhet som uppfyller kraven i IAS 38. Utvecklingskostnaderna under år 2011 har

inte till någon del kunnat aktiveras då de inte uppfyller kraven för att få redovisas som tillgång (se diagram 10) (Ibid).

Källa: Orexo Årsredovisning 2011

Diagram 10. Diagrammet visar Orexos kostnader för FoU i relation till företagets totala kostnader.

4.5.3 Övergången till IFRS

Orexo upprättar sin koncernredovisning i enlighet med ÅRL, RFR 1, IFRS och IFRIC. Innan IFRS infördes år 2005 upprättade Orexo sin årsredovisning enligt ÅRL och Redovisningsrådets rekommendationer. Utgifterna för forskning kostnadsfördes direkt och utgifterna för utveckling som förväntades generera framtida ekonomiska fördelar balanserades som immateriella anläggningstillgångar (Orexo Årsredovisning, 2004).

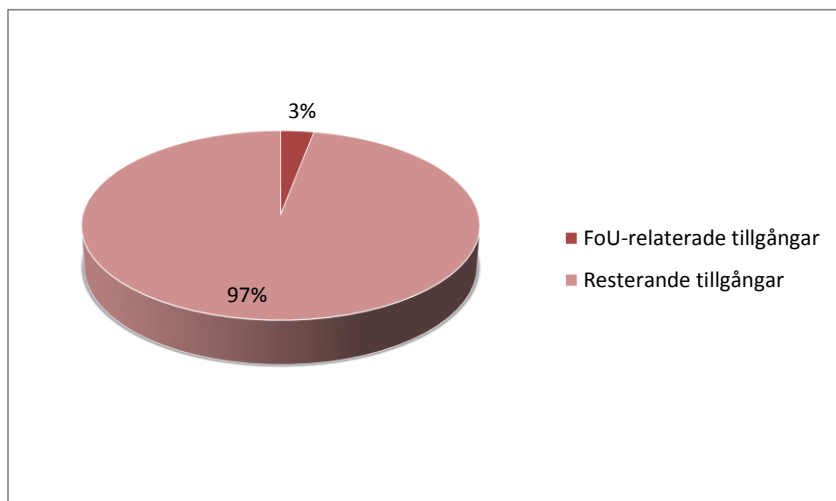
4.6 Diamyd Medical

4.6.1 Företagsfakta

Diamyd Medical utvecklar läkemedel inom smärta, neuropati och diabetes. Företaget arbetar med att förädla inlicensierade läkemedel i preklinisk och i klinisk fas och sedan kommersialisera produkterna i egen regi eller tillsammans med samarbetspartner (Diamyd Medical Årsredovisning, 2010/11).

4.6.2 FoU och Patent

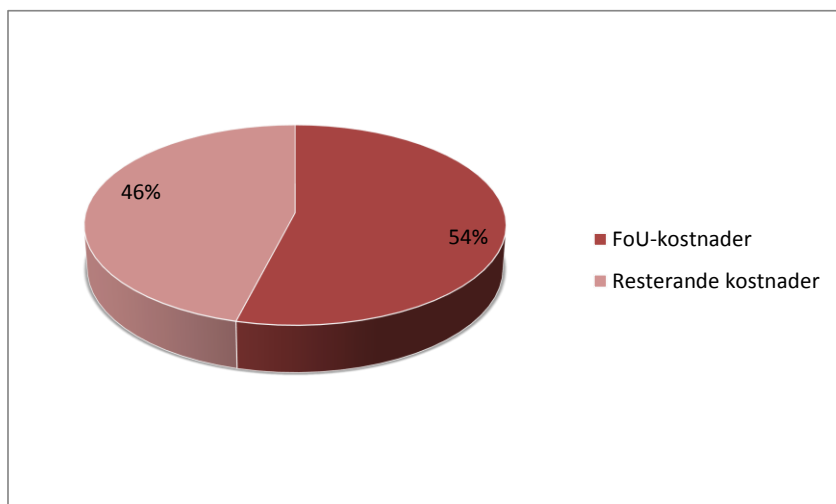
Förvärvade FoU-projekt tas upp som en tillgång, de skrivs av eller nedskrivningsprövas varje år. Diamyd Medicals immateriella tillgångar består av licensrättigheter och utgifter för patentlicenser (se diagram 11). Licensrättigheterna är förvärvade antingen direkt eller genom rörelseförvärv. Patentlicenser tas upp som tillgång i de fall där de kan ses som en kontrollerbar tillgång som i framtiden bedöms kunna kommersialiseras. Licenserna skrivs av linjärt från det att de kan börja användas tills nyttjandeperiodens slut (Diamyd Medical Årsredovisning, 2010/11).

Källa: Diamyd Medical Årsredovisning 2010/11

Diagram 11. Diagrammet visar Diamyd Medicals FoU-relaterade immateriella tillgångar i relation till företagets totala tillgångar.

Utgifter för internt upparbetade patent tas inte upp som en immateriell tillgång, det gör inte heller utgifter för internt upparbetad FoU. Dessa utgifter anses inte vara aktiverbara, därmed kostnadsförs dessa poster (se diagram 12) (Ibid).

Källa: Diamyd Medical Årsredovisning 2010/11

Diagram 12. Diagrammet visar Diamyd Medicals kostnader för FoU i relation till företagets totala kostnader.

4.6.3 Övergången till IFRS

Koncernredovisningen upprättas enligt IFRS, ÅRL och rekommendationerna i RFR 1 (Diamyd Medical Årsredovisning, 2010/11). Före införandet av IFRS 2005 följde företaget ÅRL och Redovisningsrådets rekommendationer. Införandet hade inte någon större inverkan på redovisningen. Den största skillnaden var utformningen och det ökade kravet på tilläggsupplysningar (Diamyd Medical Årsredovisning, 2004/05).

4.7 Karo Bio

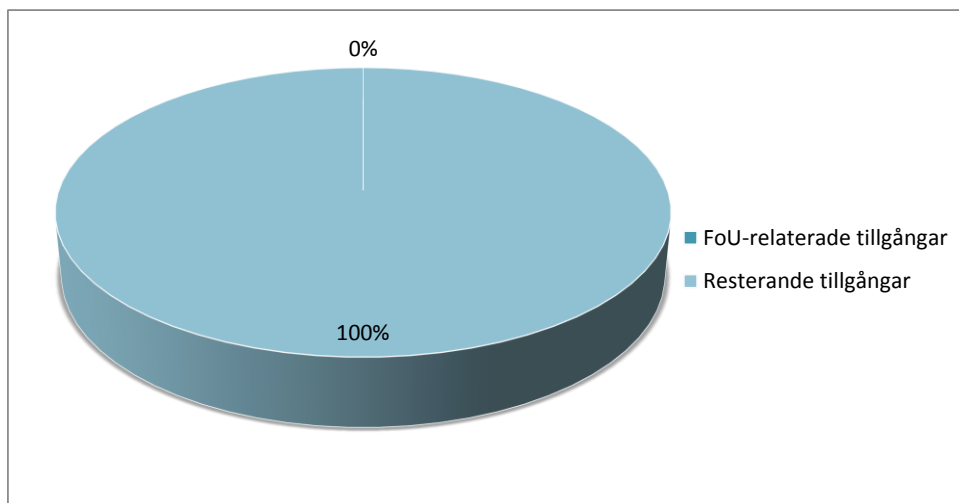
4.7.1 Företagsfakta

Karo Bio bedriver preklinisk läkemedelsutveckling inom områdena autoimmuna sjukdomar, cancer, inflammatoriska tillstånd, kvinnohälsa och neuropsykiatri. Företaget arbetar med nukleära receptorer som målprotein för läkemedel. Nukleära receptorer reglerar viktiga funktioner i kroppen, de har en viktig roll gällande exempelvis immunförsvar, hjärt- och kärlfunktion och tumörbildning (Karo Bio Årsredovisning, 2011).

Karo Bio tar valda substanser inom nischområden genom hela utvecklingskedjan. Vid utveckling av läkemedel för breda patientgrupper har företaget utvecklingsamarbeten eller utlicensierar projektet. Företaget har tre strategiska samarbeten med läkemedelsföretagen Merck, Pfizer och Zydus Cadila (Ibid).

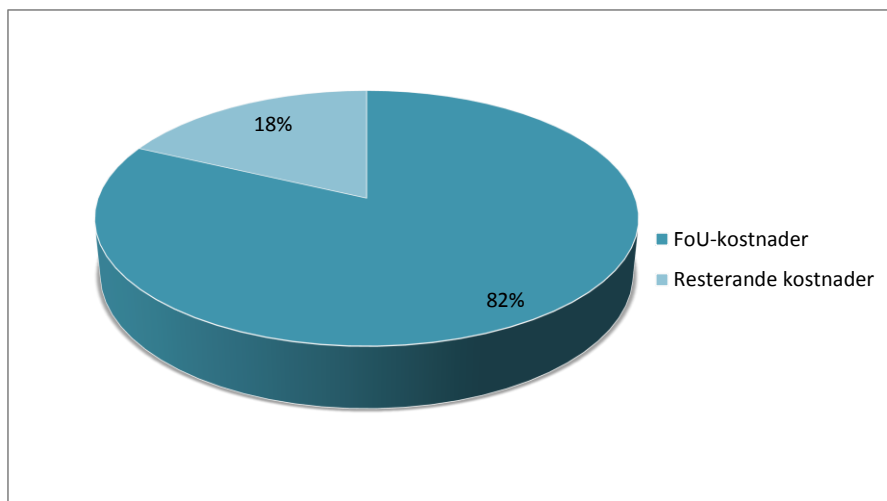
4.7.2 FoU och patent

Licenser som har förvärvats redovisas som en immateriell tillgång. Värdet på den immateriella tillgången prövas årligen och då det finns tecken på ett nedskrivningsbehov (Karo Bio Årsredovisning, 2011). De delar upp sina patent i tre olika områden, vilka är teknologipatent, substanspatent och patent för klinisk utveckling (Karo Bio, 2012). Företaget redovisar utgifter för FoU om kraven i IAS 38 är uppfyllda (se diagram 13). Kraven anses inte vara uppfyllda därför kostnadsförs samtliga utgifter för internt upparbetad FoU (se diagram 14) (Karo Bio Årsredovisning, 2011).

Källa: Karo Bio Årsredovisning 2011

Diagram 13. Diagrammet visar Karo Bios FoU-relaterade immateriella tillgångar i relation till företagets totala tillgångar.

Källa: Karo Bio Årsredovisning 2011

Diagram 14. Diagrammet visar Karo Bios kostnader för FoU i relation till företagets totala kostnader.

4.7.3 Övergången till IFRS

Karo Bios koncernredovisning upprättas i enlighet med ÅRL, RFR 1, IFRS och IFRIC (Karo Bio Årsredovisning, 2011). Innan år 2005 använde de sig av ÅRL och Redovisningsrådets rekommendationer. Övergången till IFRS påverkade inte redovisning på något väsentligt sätt förutom gällande utformning och tilläggsupplysningar (Karo Bio Årsredovisning, 2004).

4.8 Intervju med revisor på PWC

Birgitta Granquist jobbar på PWC och har arbetat med revision i 22 år. Hon arbetar med klienter från flera olika branscher, men en stor del kommer från läkemedelsbranschen, där medicinteknik och FoU är viktiga delar. Läkemedelsbranschen är oerhört global. Fler och fler företag tillämpar IFRS då det underlättar vid kontakt med utländska investerare. Vid redovisning i rena läkemedelsföretag kan svårigheterna bli många, på grund av många projekt och långa processer. Granquist tycker ändå att det finns tydliga riktlinjer att gå efter i IFRS.

Granquist förklarar hur de olika faserna i FoU påverkar redovisningen av utgifterna ett företag har. Vid grundforskning kostnadsförs utgifterna alltid och detsamma gäller fas I och fas II, där utvecklingen precis kommit förbi djurförsöken och mindre studier på människors görs. När fas III påbörjas kan en möjlighet till aktivering av utgifterna finnas, då testerna är bredare, men stor osäkerhet finns kvar angående projektets framtida resultat. På grund av osäkerheten väljer de flesta att inte aktivera, men de som aktiverar måste tro att projektet kan vara kommersiellt gångbart. Samma sak gäller internt upparbetade patent, då dessa ska innebära en viss säkerhet innan de aktiveras. Utgifter för förvärvade patent är tillåtna att aktivera. Värderingen underlättas av att förvärvet har ett bestämt pris. De utgifter ett företag har för patentavgifterna varje år brukar dock kostnadsföras.

Granquist påpekar att grundtanken är densamma i både ÅRL och IFRS. Därför är redovisningen väldigt lik oavsett vilket som väljs. ÅRL hänvisar till RR15 vid redovisning av immateriella tillgångar och denna är väldigt lik IFRS. Det är kunskapen som utökas när det kommer till IFRS, eftersom det handlar om större företag och mer information. Granquist menar att värderingen av FoU är väldigt viktig att genomföra på ett trovärdigt sätt då omvärldens syn på företaget kan påverkas av gjorda val. I slutänden är det ledningens bedömning som avgör hur redovisningen ska utformas. Det handlar om att jämföra aktivering och kostnadsföring och därefter se vad som gynnar företaget mest.

4.9 Intervju med revisor på BDO

Camilla Nilsson har jobbat som revisor i cirka fem år och just nu arbetar hon på BDO i Göteborg. Hennes klienter kommer främst från onoterade bolag och därmed är hon mest bekant med ÅRL. Hennes erfarenhet av FoU är att det är en kategori som är väldigt svår att värdera. Lagen ställer stora krav på hur denna post ska redovisas och vid en revision kan det vara svårt att bedöma huruvida bolagets värdering är korrekt. För företaget själv kan det vara en självklarhet att investeringarna i FoU kommer att leda till stora kassaflöden i framtiden, men osäkerheten är alltid stor, säger Nilsson. Därför är det viktigt för en revisor att vara skeptisk och kritisk i bedömningen av företagets värdering och val av avskrivningsperiod.

Nilsson anser att det vid redovisning av FoU är viktigt att inte redovisa för höga belopp då det ofta råder osäkerhet om ifall dessa poster kommer att leda till framtida ekonomiska fördelar för företaget. Kostnadsföringen av utgifterna för FoU kan vara av skattemässiga skäl, då ett lägre resultat ger ett lägre skattemässigt resultat och på så sätt lägre skattekostnad. På samma sätt har aktivering av FoU i balansräkningen sina fördelar, då resultatet blir bättre ett år och att resultaträkningen sedan belastas av avskrivningar succesivt under kommande år. Aktiveringen kan bero på att bolaget vill redovisa ett bättre resultat för investerarna.

Nilsson tror att omvärldens syn på företaget kan skifta beroende på gjorda redovisningsval. En kreditgivare ser antagligen inte särskilt positivt på att stora belopp förknippade med FoU finns redovisade i balansräkningen, eftersom detta alltid innebär en viss osäkerhet. Om posten inte kommer att leda till några positiva fördelar för företaget i framtiden är bolaget kanske inte så lönsamt som redovisningen påvisar. Nilsson förklarar också att redovisningsval och värdering påverkar nyckeltalen, som i sin tur kan ge olika signaler till olika investerare. Nilsson avslutar med att hon tror att en investerare som är insatt i bolagets verksamhet och tror att genomförd FoU kommer att lyckas, säkerligen köper aktier i företaget oavsett redovisningsval.

5. Analys

I analysen kommer teorin och empirin diskuteras. Kapitlet har delats upp i en diskussion kring redovisningsvalen och en kring redovisningsprinciper.

5.1 Redovisningsval

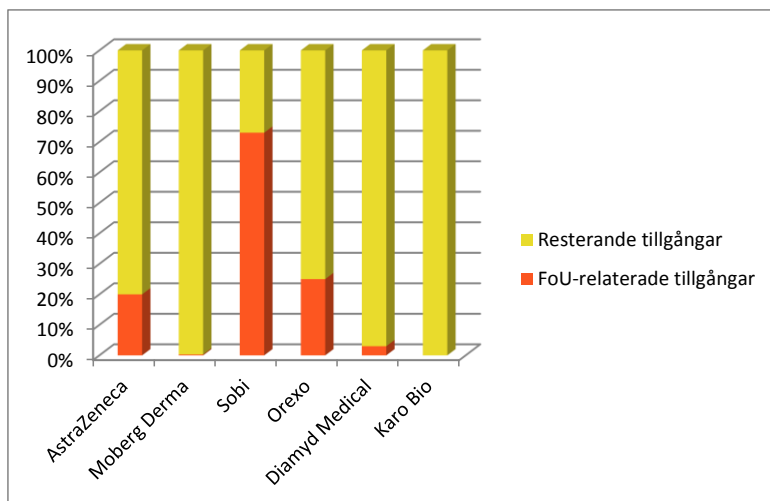
IAS 38 beskriver inte de olika faserna i utvecklingsfasen, utan definierar endast vad som är forskningsfas och vad som är utvecklingsfas. Läkemedelsföretagen gör stor skillnad på hur utvecklingsfasen ser ut, i och med att den består av tre faser. Enligt IAS 38 finns möjlighet till aktivering då utvecklingsfasen har nåtts, medan företagen själva menar att fas III i utvecklingsfasen måste ha uppnåtts innan aktivering går att överväga.

När utgifterna för FoU ska redovisas som en tillgång finns det, enligt IAS 38, vissa krav som ska vara uppfyllda innan redovisning sker. Kraven innebär att tillgången ska uppkommit ur en redan inträffad händelse, vara kontrollerbar och innebära ekonomiska fördelar. Utöver dessa krav ska den immateriella tillgången vara avskiljbar, uppkommit ur avtalsenliga villkor och företaget ska ha juridiska rättigheter till tillgången. Kriterierna i IAS 38 medför stor försiktighet vid redovisning av FoU, vilket bidrar till att de flesta utgifterna för FoU kostnadsför. Kraven medför att de studerade företagen inte anser att internt upparbetad FoU kan redovisas som en tillgång.

Undersökningar visar att det är få FoU-projekt som når hela vägen från den tidiga forskningen till att slutligen nå marknaden (EFPIA, 2011). Att det är så få projekt som når hela vägen innebär att det är en stor risk att aktivera kostnaderna. Även i de sena utvecklingsfaserna är det svårt att avgöra vilka projekt som kommer ge framtida nytta.

Birgitta Granquist, Rikard Olsson och Oswald & Zarowin (2007) anser att omvärldens syn påverkas av de redovisningsval som görs. I detta avseende kan aktivering av utgifterna för FoU ge investerarna mer information om företagets verksamhet, eftersom tillgångarna specificeras i noterna.

Moberg Derma, Sobi, Orexo och Diamyd Medical upprättat sina koncernredovisningar enligt ÅRL, RFR 1, IFRS och IFRIC. AstraZeneca tillämpar IFRS. Företagen som har studerats i uppsatsen redovisar utgifter för FoU på liknande sätt trots att de skiljer sig mycket åt gällande storlek och inom vilket område forskningen sker. Företagen är tvungna att följa standarden, men visst utrymme finns då företagen gör egna bedömningar. Alla företagen kostnadsför all internt upparbetad FoU och internt upparbetade patent, medan förvärvad FoU och förvärvade patent, licenser och rättigheter tas upp som tillgång i balansräkningen (se diagram 15).

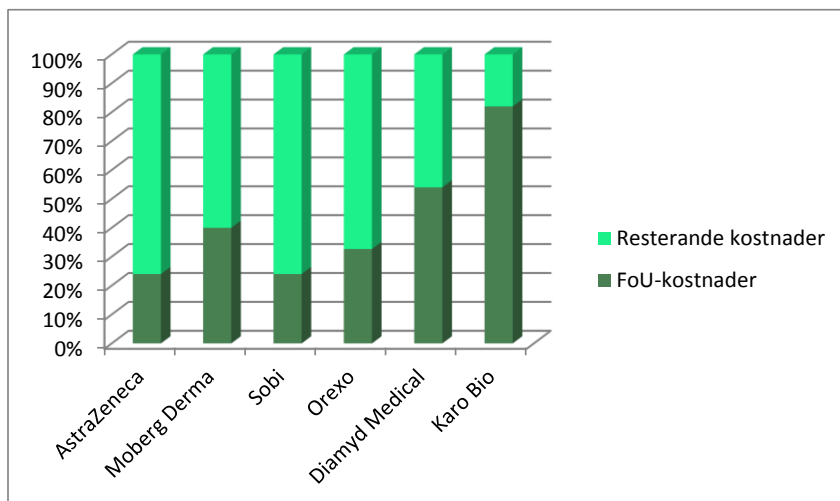
Källa: Årsredovisningar AstraZeneca 2011, Moberg Derma 2011, Sobi 2011, Orexo 2011, Diamyd Medical 2010/11 & Karo Bio 2011

Diagram 15. Diagrammet visar de studerade företagens FoU-relaterade tillgångar i relation till företagens totala tillgångar.

Andelen FoU-relaterade tillgångar skiljer sig väldigt mycket åt mellan de olika företagen. Störst skillnad är det mellan Karo Bio och Sobi. Karo Bio och Sobi tillämpar samma redovisningsprinciper. Anledningen till skillnaden är att Sobi har gjort fler förvärv av FoU, patent, licenser och produkträttigheter. Karo Bios verksamhet består till största del av internt upparbetade projekt, som sedan säljs vidare till andra läkemedelsföretag. Enligt IAS 38 får utgifterna för förvärvade projekt aktiveras. Internt upparbetade projekt i utvecklingsfas kan enligt IAS 38 aktiveras, men inget av de studerade företagen tillämpar denna möjlighet. De mindre företagen som har förvärvade FoU-projekt prövar nedskrivningsbehovet en gång per år och vid behov. Sobi har en väldigt stor andel FoU-relaterade tillgångar i relation till de totala tillgångarna, men i AstraZeneca handlar det om betydligt större summor. AstraZeneca äger betydligt fler förvärvade FoU-projekt och prövar sitt nedskrivningsbehov en gång i kvartalet.

Kumazawa & Gomis-Porqueras (2012) tar i sin artikel upp att det finns ett starkt samband mellan patent och FoU. Ett tydligt exempel på detta är att AstraZeneca har väldigt stora utgifter för internt upparbetad FoU samtidigt som de har väldigt många patent registrerade.

Beroende på om kostnadsföring eller aktivering sker blir utfallet olika. Kostnadsföringen kan innebära skatteavdrag, bättre jämförbarhet mellan åren och en mindre osäkerhet angående utfallet av FoU projektet. Ur företagets synvinkel är kostnadsföringen inte till någon nackdel för företagets fortsatta drift. Samtidigt finns det nackdelar med kostnadsföringen, till exempel att resultatet påverkas negativt och bilden av företaget kan påverkas. Företagen själva ser inte detta som något negativt, eftersom aktivering inte ses som ett alternativ. Hemlin (2005) menar att aktivering inte bör uteslutas och att matchningsprincipen ska tillämpas, istället för försiktighetsprincipen. Anledningen till detta är att utgifterna för FoU skapar ett värde för företaget, vilket investerarna bör kunna se.

Källa: Årsredovisning 2011 från AstraZeneca, Moberg Derma, Sobi, Orexo, Diamyd Medical och Karo Bio
 Diagram 16. Diagrammet visar företagens kostnader för FoU i relation till företagens totala kostnader.

Moberg Derma väljer att kostnadsföra sina utgifter för FoU då de bedömer att deras utvecklingsarbete inte uppfyller kraven i IAS 38. Osäkerheten om det slutliga utfallet finns kvar ända fram till registrering. Samtliga studerade företag bedömer att utgifter för internt upparbetad FoU ska kostnadsföras (se diagram 16). Att samtliga studerade företag använder sig av samma tillvägagångssätt tyder på att det finns en praxis inom branschen. Detta påpekar Rikard Olsson från AstraZeneca i intervjun att det finns. Han menar att alla de noterade läkemedelsföretagen använder sig av kostnadsföring när det gäller internt upparbetad FoU. En praxis inom läkemedelsbranschen ökar jämförbarheten mellan de olika företagen.

Camilla Nilsson menar att aktivering skulle kunna förbättra resultatet och därmed investerarnas syn på företaget. Fördelarna med aktivering är att kostnaderna minskas och tillgångsposten i balansräkningen ökar. Aktivering skulle även kunna innebära bättre information till investerarna, menar Oswald & Zarowin (2007). Aktivering kan även innebära nackdelar, som att osäkerheten i rapporten ökar eftersom stora summor kan komma att skrivas ner varje gång ett projekt misslyckas. Osäkerheten och risken med aktivering anser Anna Ljung vara ett bra argument till att istället kostnadsföra utgifterna. Enligt Anna Ljung kan aktivering innebära större fördelar för ett litet företag, som då redovisar mer tillgångar och mindre kostnader. På samma sätt menar Hemlin (2005) att det är vanligare att stora företag kostnadsför, vilka klarar av att ta en större kostnadspost. Ett exempel är AstraZeneca, som på grund av sin storlek klarar av att ta stora kostnader.

5.2 Redovisningsprinciper

Det kan diskuteras om tillvägagångssättet som används av företagen vid redovisning av FoU ger en rättvisande bild. Att kostnadsföra alla utgifter för FoU underlättar jämförelsen av företag, både över tid och mellan företag. För de läkemedel som slutligen når marknaden och genererar intäkter hade aktivering av utgifterna varit korrekt. Svårigheten ligger i att veta vilket läkemedel som kommer att lyckas. IAS 38 kräver att man med säkerhet kan bedöma att projektet kommer att generera ekonomiska fördelar i framtiden.

Principerna försiktighet och matchning är svåra att kombinera vid redovisning av FoU. Det beror på att matchningsprincipen strider mot tillgångs- och skuldbegreppet. Möjligheten till att definiera internt upparbetad FoU som en tillgång är begränsad. Om FoU redovisas som en tillgång är risken stor att den skrivs ned helt för att projektet avslutats innan en produkt har kommit ut på marknaden. Detta leder till att kostnaden inte kommer matchas mot en intäkt och därför skulle den inte ha aktiverats.

Enligt Rikard Olsson skulle jämförbarheten mellan åren påverkas väsentligt om utgifterna för FoU hade aktiverats. Detta skulle medföra en skev bild av företaget. Föreställningsramen och IAS 38 syftar till att de finansiella rapporterna ska ge en så rättvis bild av företagets finansiella ställning som möjligt. Av den orsaken väljer företagen att inte aktivera utgifterna.

Införandet av IFRS har inte inneburit någon större skillnad i redovisningen av utgifterna för FoU. Den svenska RR 15 medförde en relativt enkel övergång, då denna är så pass lik IAS 38. En skillnad mellan de två standarderna är att utformningen baserat på IAS 38 kräver mer information och fler resurser. Inget av de studerade företagen anser att tillämpningen av den nya standarden har varit svår. AstraZeneca tillämpade innan införandet av IFRS den brittiska GAAP, UK GAAP. Inte heller AstraZeneca har haft några problem med införandet av IFRS, då de två standarderna är lika varandra. Ur revisorernas perspektiv, är tankegången densamma vid redovisningen av FoU, oavsett ÅRL eller IFRS. Eftersom standarderna under de senaste åren har kommit att likna varandra mer och mer. Resultatet har blivit detsamma vid redovisningen, även om aktivering var möjlig i större grad innan IFRS och RR 15. Den förändring som finns, är att vid tillämpningen av IFRS läggs större vikt vid tilläggsupplysningarna i noterna. Enligt Jansson & Hurtig (2005) ansåg inte företagen i deras studie att införandet hade haft några extrema effekter på hur redovisning och värdering genomfördes. Istället hade utbildningsnivån i koncernerna fått höjas. IFRS lägger mycket vikt vid tilläggsupplysningarna i noterna, vilket Birgitta Granquist också har märkt efter införandet av IFRS.

6. Slutsats

Uppsatsens syfte är att utreda hur företag inom läkemedelsbranschen i Sverige redovisar utgifter för FoU och hur införandet av IFRS har påverkat redovisningsvalen. Enligt IAS 38 ska utgifter för forskning kostnadsföras löpande men utgifter för utveckling får tas upp som en immateriell tillgång. Alla företag i studien kostnadsför sina utgifter för internt upparbetad FoU och internt upparbetade patent. Det är inte idealiskt att kostnadsföra men det är, enligt företagen, det bästa sättet som finns tillgängligt idag. Möjligheten att aktivera utgifterna är väldigt liten och inget av företagen i studien har gjort bedömningen att deras internt upparbetade FoU-projekt uppfyller kraven i IAS 38 och kan aktiveras. Förvärvat FoU och patenten tas däremot upp som immateriella tillgångar då dessa uppfyller kraven i IAS 38.

Kostnadsföring gynnar företagen då de kan göra skatteavdrag. De finns de som förespråkar aktivering men företagen som bedriver FoU ser inte några fördelar med att aktivera då det bland annat skulle försämra jämförbarheten. Det är väldigt få FoU-projekt som i slutänden kommer ut på marknaden därför är osäkerheten för stor för att aktivera. Att osäkerheten är stor gör att företagen är väldigt försiktiga i sin bedömning av utvecklingsprojekt.

I uppsatsen har företag som storleksmässigt varierar jämförts, men varken företagens storlek eller inriktningen på FoU har påverkat redovisningsvalen. De små och de stora företagen redovisar på samma sätt. Företagen ser fler fördelar med kostnadsföring än författarna till de vetenskapliga artiklarna och avhandlingen som har studerats i uppsatsen. Den främsta nackdelen med aktivering tycks vara att det råder osäkerhet vid värdering av ett läkemedelsprojekt. Det beror på att det finns en stor risk för att FoU-tillgången måste skrivas ned till följd av att projektet tvingas läggas ner. Endast en eller två substanser utav 10 000 tar sig från den tidiga forskningen och hela vägen ut på marknaden (EFPIA, 2011), vilket tydliggör att risken för att ett FoU-projekt läggs ner är stor. Aktivering skulle i detta fall påverka jämförbarheten mellan åren negativt då företaget det ena året har stora tillgångar och året då projektet läggs ner plötsligt inte har några tillgångar. Att ta upp en stor tillgång ett år för att sedan skriva ned den helt ett eller två år senare försvårar jämförelsen mellan åren. Även jämförbarheten mellan företag påverkas då ett företag kan gå från att ha stora immateriella tillgångar ena året till att inte ha några immateriella tillgångar året därefter. Intressenterna kan då inte få en tydlig bild av företaget och de kan börja tvivla på de bedömningar som har gjorts vid värderingen av tillgångarna.

Redovisningen av utgifter för FoU skiljer sig inte i någon större utsträckning mot hur det såg ut innan införandet av IFRS. Innan IFRS tillämpades RR 15 Immateriella tillgångar i Sverige. RR 15 gjorde att svensk redovisning av FoU harmoniserades med den internationella redovisningen, vilket har bidragit till att det inte är någon större skillnad på redovisningen före och efter införandet av IFRS. Införandet av IFRS har emellertid inneburit att kravet på tilläggsupplysningar har ökat.

6.1 Förslag till fortsatt forskning

Denna studie har haft som syfte att undersöka läkemedelsföretag i Sverige som tillämpar IFRS. Det skulle därför vara intressant att studera hur läkemedelsföretag i andra länder som tillämpar IFRS redovisar utgifter för FoU. En studie med fler studerade företag skulle bidra till en djupare analys och större tillförlitlighet.

7. Källförteckning

Referenser

AstraZeneca A. (2012). *Strategi & Vision*. [Elektronisk] AstraZeneca Sverige. Tillgänglig: <http://www.astrazeneca.se/forskning/strategi-and-vision> [2012-05-23]

Astrazeneca B. (2012). *Vid samgåendet*. [Elektronisk] AstraZeneca Sverige. Tillgänglig: <http://www.astrazeneca.se/om-oss/vr-historia/vid-samgendet> [2012-05-24]

AstraZeneca C. (2012). *Vårt Uppdrag*. [Elektronisk] AstraZeneca Sverige. Tillgänglig: <http://www.astrazeneca.se/om-oss/vrt-uppdrag> [2012-05-24]

Balans Nr 10. (2011). Tema forskning: Kort om forskning. *Balans*, Nr 10

Baruch, L. (2001). *Intangibles; Management, Measurement and Reporting*. The Brookings Institution

Bäckström, A. (2009) Tuff utmaning att tillämpa IFRS. *Balans*, Nr 2

Case, R. H. (2010). Managing risk in Pharmaceutical R&D, *Research Technology Management*; Mar/Apr 2010, Vol. 53 Issue 2

Christensen, L., Engdahl N., Gräas C. & Haglund L. (2007). *Marknadsundersökning – en handbok*, Studentlitteratur AB

Eberhart, A., Maxwell, W., & Siddique, A. (2008). A Reexamination of the Tradeoff between the Future Benefit and Riskiness of R&D Increases. *Journal of Accounting Research*, Vol. 46 No. 1

EFPIA. (2011). *The Pharmaceutical Industry in Figures*. EFPIA Belgien

Engström, S. (2010). Normgivning och jämförbarheten, *Balans*, Nr 3

FASS. (2011). *Framtidens läkemedel*. [Elektronisk] FASS. Tillgänglig: http://www.fass.se/LIF/produktfakta/framtidens_lakemedel_artikel.jsp?articleID=84353 [2012-05-02]

FASS. (2012). *Ordlista*. [Elektronisk] FASS. Tillgänglig: <http://www.fass.se/LIF/lakarbok/ordlista.jsp?doSearch=P#Syn2467> [2012-05-02]

Frascati Manual. (2002). *Proposed Standard Practice for Surveys on Research and Experimental Development*. The Measurement of Scientific and Technological Activities, OECD

Forbes. (2011). *The World's Biggest Companies*. [Elektronisk] Forbes.com.
Tillgänglig: <http://www.forbes.com/2011/04/20/biggest-world-business-global-2000-11-intro.html> [2012-05-27]

Healy, P.M., Myers, S.C, Howe, C.D. (2002). *R&D Accounting and the Tradeoff Between Relevance and Objectivity*. *Journal of Accounting Research*, vol 40 nr 3

Hemlin, J. (2005) *Redovisning av utgifter för forskning och utveckling – en metodstudie*. Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet

IAS 38. (2010). IASB. FAR Akademi.

IASB. (2001). *Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter*. FAR Akademi

Jansson, T. & Hurtig, M. (2005). Få oväntade effekter vid övergången till IFRS, *Balans*, Nr 3

Karo Bio. (2012). *Immateriella rättigheter*. [Elektronisk] Karo Bio 2012. Tillgänglig: <http://www.karobio.se/immateriella-rattigheter> [2012-05-20]

Kommissionens Förordning. (2011) *Antagande av vissa internationella redovisningsstandarder i enlighet med förordning nr 1606/2002/EG*, Föreställningsramen, EU-förordningar, FAR Akademi

Kumazawa, R., & Gomis-Porqueras, P. (2012). An empirical analysis of patents flows and R&D flows around the world, *Applied Economics*, 2012 vol:44 iss:36

Lennartsson R. (2011). Tema forskning: Från forskning till praktik. *Balans*, Nr 10

LIF.(2011). [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.lif.se/default.aspx?id=63656&ptid=0> [2012-05-15]

LIF. (2012). [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.lif.se/default.aspx?id=37759&ptid=0> [2012-05-02]

Moberg Derma A. (2012). *Företaget*. [Elektronisk] Moberg Derma 2012. Tillgänglig: <http://www.mobergderma.se/Moberg-Derma.aspx> [2012-05-04]

Moberg Derma B. (2012). *Strategier*. [Elektronisk] Moberg Derma 2012. Tillgänglig: <http://www.mobergderma.se/M%C3%A5l-och-strategier.aspx> [2012-05-04]

Moberg Derma C. (2012). *Verksamhet*. [Elektronisk] Moberg Derma 2012. Tillgänglig: <http://www.mobergderma.se/Verksamhet.aspx> [2012-05-04]

Moberg Derma D. (2012). *Patent*. [Elektronisk] Moberg Derma 2012. Tillgänglig: <http://www.mobergderma.se/Patent.aspx> [2012-05-04]

Nasdaq. (2012). [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.nasdaqomxnordic.com/aktier/> [2012-05-17]

Oswald D.R. & Zarowin, P.(2007). Capitalization of R&D and the Informativeness of Stock Prices *European Accounting Review*, Vol. 16, Nr. 4, 703–726

PRV A. (2012). *Patent*. [Elektronisk] Patent och registreringsverket 2012. Tillgänglig: <http://www.prv.se/Patent/> [2012-04-22]

PRV B. (2012). *Licensiering*. [Elektronisk] Patent och registreringsverket 2012. Tillgänglig: <http://www.prv.se/sv/Patent/Forvalta-dina-patentintressen/Anvand-ditt-patentskydd/Licensiering/> [2012-04-22]

PRV C. (2012). *Anteckning i patentregistret om licensiering*. [Elektronisk] Patent och registreringsverket 2012. Tillgänglig: <http://www.prv.se/sv/Patent/Forvalta-dina-patentintressen/Andringar/Andringar-i-diariet-eller-patentregistret/Anteckning-i-patentregistret-om-licens/> [2012-04-22]

PRV D. (2012). *Svensk patentansökan*. [Elektronisk] Patent och registreringsverket 2012. Tillgänglig: <http://www.prv.se/sv/Patent/Ansoka-om-patent/Svensk-patentansokan/> [2012-04-22]

PRV E. (2012). *Internationell ansökan PCT*. [Elektronisk] Patent och registreringsverket 2012. Tillgänglig: <http://www.prv.se/sv/Patent/Ansoka-om-patent/Internationellt-skydd/Internationell-ansokan-PCT> [2012-04-22]

Redovisningsrådets Rekommendation, *RR 15; Immateriella tillgångar*.(2000). Redovisningsrådet

Samlingsvolymen - Redovisning 2010, *ÅRL*. (2010) FAR SRS Förlag

SCB. (2006). *Råd och definitioner till: Forskning och utveckling 2005*, Statistiska centralbyrån

SCB A. (2006). *Forskning och utveckling inom företagssektorn*. [Elektronisk] Statistiska centralbyrån. Tillgänglig: http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____304411.aspx [2012-04-30]

SCB B. (2012). *Finansiering av FoU utförd i Sverige*. [Elektronisk] Statistiska centralbyrån. Tillgänglig: http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____207858.aspx [2012-05-02]

SCB C. (2012). *Utgifter för egen FoU, mnkr, löpande priser*. [Elektronisk] Statistiska centralbyrån. Tillgänglig: http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____260594.aspx [2012-05-02]

Schiller, S., Lundh, S. (2012). *Insights into IFRS Accounting - from a student perspective*, Linköpings Universitet

Smith, Dag. (2006). *Redovisningens språk*. 3:e upplagan, Lund: Studentlitteratur AB

Smith G. & Parr R. (2000). *Valuation of Intellectual Property and Intangible Assets*, 3:e upplagan, Wiley & Son Inc.

Sobi. (2011). *Vårt Bolag*. [Elektronisk] Sobi 2012. Tillgänglig: <http://www.sobi.com/Start-Svensk/Om-oss/Vart-Bolag/> [2012-05-24]

SvD. (2012). *Forskning med potential*. [Elektronisk] Svenska Dagbladet 2012. Tillgänglig: http://www.svd.se/naringsliv/branscher/vard-och-bioteknik/forskning-med-potential_7190231.svd [2012-05-27]

Thomasson, J., Arvidsson, P., Lindquist, H., Larson, O., Rohlin, L. (2009) *Den nya affärsredovisningen*, 17:e upplagan, Liber AB

UNIONEN. (2008). *Om läkemedelsindustrin*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.unionen.se/UploadFiles/Dokument/Om%20Unionen/Best%C3%A4ll%20och%20ladda%20ner/Om%20Unionen/Omlakemedelsindustrin.pdf> [2012-05-12]

Årsredovisningar

AstraZeneca, Årsredovisning 2011

AstraZeneca, Årsredovisning 2004

Diamyd Medical, Årsredovisning 2004/2005

Diamyd Medical, Årsredovisning 2010/2011

Karo Bio, Årsredovisning 2004

Karo Bio, Årsredovisning 2011

Moberg Derma, Årsredovisning 2006

Moberg Derma, Årsredovisning 2008

Moberg Derma, Årsredovisning 2011

Orexo, Årsredovisning 2005

Orexo, Årsredovisning 2011

Swedish Orphan Biovitrum, Årsredovisning 2011

Intervjukällor

Anna Ljung. Finanschef. Moberg Derma. Intervju 2012-04-12

Birgitta Granquist. Revisor. PWC. Intervju 2012-04-12

Camilla Nilsson. Revisor. BDO. Intervju per e-post 2012-04-26

Rikard Olsson. Director R&D Finance Performance, Strategy & Reporting. AstraZeneca.
Intervju 2012.05-09

Bilaga 1

Intervjufrågor, företag:

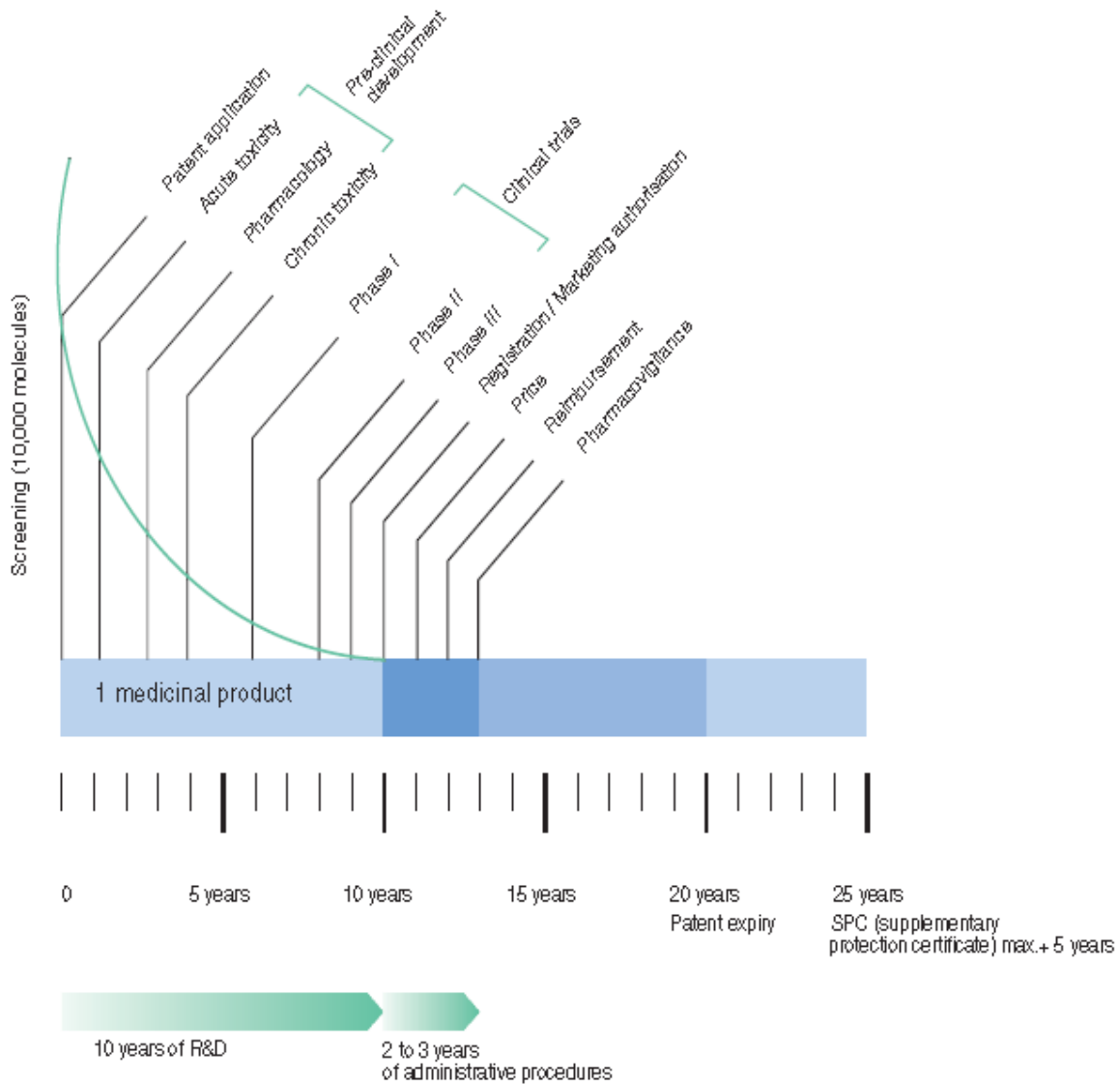
- Hur redovisar de FoU och patent?
- Varför har de valt att redovisa som det gör?
- Hur går de tillväga när de bestämmer värdet och nyttjandeperiod på tillgången?
- I vilken fas aktiveras kostnader för utveckling (om de nu aktiveras)?
- När går det från forskning till att räknas som utveckling?
- Upplever de några svårigheter med att tillämpa IAS 38?

Intervjufrågor revisor:

- Har du arbetat med både ÅRL och IFRS?
- Hur ser du på värdering av forskning och utveckling?
- Vad finns det för problem/vad bör företag tänka på vid redovisning av FoU och patent?
- Finns det stora skillnader när det kommer till redovisning av FoU om man jämför ÅRL och IFRS?
- Finns det några specifika fördelar och nackdelar med att använda IAS 38/IFRS?
- Finns det några speciella svårigheter just vid bedömning av företag som har mycket FoU?
- Vad kan det finnas för anledningar till att man väljer att redovisa på olika sätt, ex väljer att kostnadsföra direkt?
- Hur påverkar redovisningsvalen och värderingen omvärldens syn på företaget?

Bilaga 2

PHASES OF THE RESEARCH AND DEVELOPMENT PROCESS

7

EFPIA, 2011, s.6

De första fem åren av processen att ta fram ett nytt läkemedel består av patentansökan och preklinisk forskning. Efter det pågår de kliniska prövningar, Fas I till Fas III, i cirka fem år och därefter tillkommer ett par år av administrativa processer och registrering (EFPIA, 2011).